

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om
ändring av lagen om olycksfallsförsäkring**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att olycksfallsförsäkringslagen ändras så att det familjepensionssystem som är en del av olycksfallsförsäkringen revideras med beaktande av den familjepensionsreform som trädde i kraft den 1 juli 1990 och gällde både arbetspensionssystemet och folkpensionssystemet. Avsikten är att systemet med efterlevandepension skall utvidgas så att det omfattar också män och att stadgandena om bestämmande av barnpension lösgörs från stadgandena om efterlevandepensionen. Enligt förslaget skall också en person med vilken arbetstagaren utan att ingå äktenskap fortgående levde i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden, dvs. en sk. sambo ha rätt till efterlevandepension, ifall de samboende hade ett gemensamt barn eller hade ingått ett avtal om inbördes underhåll. Till ett studerande barn skall barnpension kunna betalas till dess att barnet fyller 25 år.

Också beträffande familjepension enligt lagen om olycksfallsförsäkring är det meningen att den efterlevande makens egna möjligheter att sörja för sin utkomst efter makens död skall beaktas så, att den efterlevande makens egna arbets- eller pensionsinkomster inverkar på

beloppet av efterlevandepensionen. Pensionsbeloppet skall dock inte vara beroende av den efterlevande makens inkomster under den tid han har hand om barn som är berättigade till barnpension efter arbetstagaren. Avsikten är att efterlevandepensionen alltid skall utbetalas enligt fullt belopp under ett år efter arbetstagarens död. När den efterlevande makens arbets- eller pensionsinkomster bestäms enligt nivån vid tidpunkten för dödsfallet, skall försäkringsanstalten alltid till den som ansökt om efterlevandepension ge ett beslut av vilket framgår om sökandens arbets- eller pensionsinkomst påverkar efterlevandepensionens belopp. Om änkan eller änklingen gifter om sig eller inleder ett s.k. samboförhållande upphör utbetalningen av efterlevandepensionen.

De föreslagna ändringarna skulle åsamka olycksfallsförsäkringssystemet merkostnader om sammanlagt ca 9,3 milj. mk enligt 1991 års nivå, vilket motsvarar en ökning på ca 1 % av de totala ersättningskostnaderna. På längre sikt leder reformen till inbesparingar i fråga om familjepensionskostnaderna.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 1993.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
ALLMÄN MOTIVERING	3	4. Propositionens ekonomiska verkningar	9
1. Behovet att revidera olycksfallsförsäkringens familjepensionsstadganden	3	5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	10
2. Nuläget och de föreslagna ändringarna	3	DETALJMOTIVERING	10
2.1. Död på grund av olycksfall	3	1. Motivering till lagförslaget	10
2.2. De till familjepension berättigade	4	2. Ikraftträdande	19
2.2.1. Allmänt	4	3. Lagstiftningsordning	20
2.2.2. Efterlevande make	4	LAGTEXT	21
2.2.3. Barn	5	BILAGA	26
2.2.4. Annan anhörig	6	Parallelltext	26
2.3. Familjepensionens belopp	7		
2.4. När upphör rätten till familjepension	8		
2.5. Begravningshjälp	9		
3. Ärendets beredning	9		

ALLMÄN MOTIVERING

1. Behovet att revidera olycksfallsförsäkringens familjepensionsstadganden

De lagar (100—107/90) som hör till totalrevideringen av familjepensionssystemet trädde i kraft den 1 juli 1990. Reformen gällde arbets-, tjänste- och företagarpensionerna samt det allmänna familjepensionssystemet som handhas av folkpensionsanstalten. Syftet med reformen var att förbättra barnens pensionsskydd och att precisera familjepensionen så, att pensionen på ett rättvisare och mera jämlikt sätt än tidigare beaktar den inskränkning av familjens utkomstmöjligheter som förorsakas av att en försörjare dör.

Reformen motiverades bl.a. med att familjepensionsskyddet blivit delvis föråldrat till följd av de förändringar som har skett i arbetslivet och speciellt kvinnornas medverkan i arbetslivet, samt i den sociala tryggheten, studieförhållandena och familjestrukturen. Som en följd av de förändringar som skett under de två senaste decennierna har kvinnornas medverkan i arbetslivet med undantag av de äldsta åldersklasserna ökat på ett sådant sätt att den inte avviker från motsvarande mönster för männens del. De s.k. hemmamammorna har i motsvarande mån minskat i antal. Det ansågs att utvecklingen hade lett till väsentliga förändringar i familjernas inkomstbildning och i makarnas individuella utkomst. Vidare ansågs det att ansvaret för familjens utkomst ankommer på båda makarna på jämlika grunder. Ytterligare konstaterades att den förändrade familjestrukturen har gett upphov till ett ökat antal äktenskapsskillnader, s.k. samboförhållanden och ensamförsörjarfamiljer. Familjepensionsreformen var även en konsekvens av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/86) som hade trätt i kraft den 1 januari 1987.

Genom familjepensionsreformen höjdes barnpensionens belopp och uppdelades familjepensionen i dels efterlevandepension och dels barnpension. Alla de barn i vilkas försörjning förmånslätarens före sin död hade deltagit eller varit skyldig att delta, blev berättigade till barnpension på jämbördiga grunder. Jämställdheten mellan könen förverkligades genom att också änkingarna fick rätt till efterlevandepension efter makans död. Efterlevandepensionen

preciserades så att också den efterlevande makens egna utkomstmöjligheter beaktas genom s.k. pensionsjämkning vid bestämmandet av efterlevandepensionen. Pensionsjämknigen innebär att den efterlevande makens egen förvärvspension eller motsvarande inkomst samordnas med efterlevandepensionen vid bedömningen av familjens ekonomiska situation i dess helhet. Efterlevandepensionen dimensioneras att motsvara den utkomstminskning som dödsfallet har förorsakat. Pensionsjämkning görs dock inte så länge den efterlevande maken har vårdnaden om minderåriga barn.

Av ovan nämnda orsaker bör också det familjepensionssystem som är en del av den lagstadgade olycksfallsförsäkringen revideras. För att enhetliga ersättningssystem skall fås till stånd bör reformen av olycksfallsförsäkringssystemet genomföras så att barnens behov av pensionsskydd betonas genom att deras pension frigörs från efterlevandepensionen. Vidare bör också männen alltid ha rätt till efterlevandepension efter sin maka, samtidigt som den efterlevande makens egna utkomstmöjligheter skall beaktas vid dimensioneringen av pensionen. I propositionen föreslås även en revidering av de stadganden i lagen om olycksfallsförsäkring som gäller utbetalning av begravningshjälp efter en arbetstagares död. Eftersom olycksfallsförsäkringen grundar sig på ersättning för en skada och då den är primär i förhållande till arbetspensionen, är ett av reformens syften att för olycksfallsförsäkringens del bibehålla en högre ersättningsnivå än vad som gäller familjepensionerna inom arbetspensionssystemet.

2. Nuläget och de föreslagna ändringarna

2.1. Död på grund av olycksfall

I lagen om olycksfallsförsäkring har familjepensions stadgandena senast reviderats genom en lag som trädde i kraft den 1 januari 1982 (526/81). Enligt lagen om olycksfallsförsäkring skall till följd av dödsfall som orsakats av olycksfall i arbete utbetalas familjepension till arbetstagarens anhöriga. I lagen förutsätts orsakssammanhang mellan olycksfallet och dödsfallet. Yrkessjukdom jämföras med olycksfall i arbete. I fråga om person i sjöarbetsförhållande

krävs inte ovillkorligt bevis på dödsfallet, utan som grund för familjepensionsrätten räcker att vederbörande har försvunnit under omständigheter om vilka stadgas närmare i lagen. Detta grundar sig på de speciella förhållanden som råder inom nämnda arbete. Motsvarande situation kan uppstå även i andra arbeten. I samband med t.ex. en explosionsolycka kan en arbetstagares kropp försvinna, varvid man av omständigheterna kan sluta sig till att dödsfallet inträffat. Till följd av detta föreslås att också sådana fall kan grunda en rätt till familjepension då en ovillkorlig utredning om dödsfallet inte kan företas, men då det är sannolikt att arbetstagaren har dött till följd av ett olycksfall. Om arbetstagaren har uppburit menersättning med stöd av invaliditetsklass 18, anses dödsfallet i regel vara en följd av ett olycksfall eller en yrkessjukdom.

2.2. De till familjepension berättigade

2.2.1. Allmänt

Berättigade till familjepension är för närvarande arbetstagarens änka, barn eller annan anhörig.

2.2.2. Efterlevande make

Med en arbetstagares efterlevande make avses en äkta make enligt definitionen i äktenskapslagen (234/29). Äktenskapet skall vara i kraft dels vid tidpunkten för det olycksfall som ledde till dödsfallet eller vid tidpunkten för uppkomsten av den yrkessjukdom som ledde till dödsfallet och dels vid tidpunkten för dödsfallet. Enligt ett undantagsstadgande kan en make dock vara berättigad till familjepension på grund av äktenskap som ingåtts efter det att olycksfallet inträffat eller yrkessjukdomen yppat sig, ifall ett barn fötts i äktenskapet eller om äktenskapet har pågått minst tre år. Detta grundar sig på uppfattningen att ett äktenskap som har pågått tillräckligt länge eller ett barn som har fötts i äktenskapet efter tidpunkten för olycksfallet, kan betraktas som ett bevis på äktenskapets varaktighet. Efter det att ett äktenskap upplösts har makarna inte längre familjepensionsskydd.

Generell rätt till familjepension tillkommer endast änkor. Änklingar är berättigade till

familjepension endast ifall hustrun till följd av mannens arbetsoförmåga har varit mannens huvudsakliga försörjare. I ersättningspraxis har familjepension endast i enstaka fall beviljats änkringar. Frågan om när hustrun kan anses ha varit sin makes huvudsakliga försörjare har avgjorts genom att man jämfört hustruns inkomster med mannens pensionsinkomster samt eventuella andra inkomster. Den pension som änkingen har uppburit till följd av sin arbetsoförmåga har, också när pensionen varit relativt anspråkslös, i flertalet fall utgjort ett hinder för att änkingen skall kunna beviljas familjepension. I praktiken är änkingarnas familjepensionsskydd för närvarande betydligt sämre än änkoras.

Redan i samband med totalrevideringen av familjepensionssystemet konstaterades det att kvinnornas ökade medverkan i arbetslivet har lett till att ansvaret för familjens utkomst allt oftare vilar på båda makarna. Därför borde männen och kvinnorna få ett jämbördigt bemötande också inom olycksfallsförsäkringssystemet. Detta förutsätts också i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män. Det föreslås därför att män skall kunna beviljas familjepension på samma grunder som kvinnor.

En person med vilken förmånslätarens utan att ingå äktenskap fortgående levde tillsammans i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden (i s.k. samboförhållande) dvs. en s.k. sambo, anses numera inte vara berättigad till familjepension. Dock har t.ex. både folkpensionslagen (347/56) och sjukförsäkringslagen (364/63) utsträckts till att omfatta situationer där en man och en kvinna fortgående lever i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden utan att ingå äktenskap. Under de två senaste decennierna har dylika förhållanden blivit allt vanligare. Samboalternativet är vanligast bland unga som bildar familj. En man och en kvinna som med gemensamma barn lever tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden bildar ofta en familjesammanslutning som kan jämföras med en familj baserad på äktenskapet. Till en dylik sammanslutning kan även höra barn som fötts i ett tidigare äktenskap och som lever i samma hushåll med mannens och kvinnans gemensamma barn och på detta sätt bildar en fast familjeenhet. Med beaktande av den skadeståndsrättsliga karaktär som gäller i fråga om olycksfallsförsäkringssystemet, är det inte mo-

tiverat att i dylika fall behandla familjeenhetens medlemmar på olika grunder i avseende på rätten till familjepension och utan att ta hänsyn till de faktiska omständigheterna. Därför föreslås det att också en person med vilken förmänslåtaren utan att ingå äktenskap fortgående levde tillsammans i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden i vissa fall skall vara berättigade till efterlevandepension som betalas som familjepension.

Eftersom uppkomsten av ett s.k. samboförhållande inte har reglerats entydigt i lagstiftningen, kan det i praktiken i vissa fall vara svårt att på basis av de rådande omständigheterna avgöra om ett samboförhållande föreligger. Med anledning härav föreslås att rätten till efterlevandepension för en person som under äktenskapsliknande förhållanden levt tillsammans med arbetstagaren skall utsträckas till att gälla endast sådana fall, där man på grund av yttre faktorer med tillräcklig säkerhet kan sluta sig till att det är fråga om en familjeenhet som är avsedd att bli bestående och som är jämförbar med en familj baserad på äktenskap. Ett liv tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden kan anses utgöra en dylik familjeenhet om ett gemensamt barn har fötts eller om parterna har ingått ett avtal om inbördes underhåll. Ett sådant avtal kan anses föreligga ifall det har bestyrkts av en myndighet. Om en person som lever tillsammans med en lantbruksföretagare under äktenskapsliknande förhållanden och är försäkrad i enlighet med lagen om pension för lantbruksföretagare (467/69) i sin sambos lantbruksföretag, kan det anses att parterna har ingått ett avtal om inbördes underhåll.

Ett liv tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden enligt lagen om olycksfallsförsäkring förutsätter att förhållandet har ett visst mått av kontinuitet, vilket i allmänhet är kännetecknande för äktenskapet. Således är enbart ett gemensamt barn inte ett bevis på att förhållandet är varaktigt och ger därmed inte rätt till efterlevandepension. På samma sätt som i fråga om äkta makar är det arbetstagarens situation vid tidpunkten för dödsfallet som är avgörande för om rätt till efterlevandepension föreligger. Ett gemensamt barn kan dock födas också efter arbetstagarens död. Ett liv tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden som upphört före dödsfallet skall inte berättiga till efterlevandepension.

Enligt den nuvarande lagen förutsätter änkas

rätt till familjepension att vissa villkor uppfylls ifall äktenskapet har ingåtts efter olycksfallet eller uppkomsten av yrkessjukdomen. Äktenskapet skall ha varat minst tre år före arbetstagarens död eller ett barn skall ha fötts i äktenskapet. Det är nödvändigt att dessa villkor kvarstår och att de, för uppnåendet av enhetlig praxis, utströks till att gälla också personer som lever tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden.

I praktiken förekommer det fall då arbetstagaren innan äktenskapet upplöstes har flyttat bort från det gemensamma hemmet och har börjat leva tillsammans med en annan person under äktenskapsliknande förhållanden. I vissa fall kan det vara motiverat att avvika från den huvudprincip enligt vilken en dylik s.k. sambo kan vara berättigad till efterlevandepension endast under förutsättning att arbetstagaren vid tidpunkten för sin död inte var gift. Avsikten är att man också i dessa fall utgår från den faktiska situation som rådde vid tidpunkten för dödsfallet och från det faktum att endast en person kan vara berättigad till efterlevandepension. Ifall arbetstagaren vid sin död bodde åtskils från sin äkta make och fortlöpande tillsammans med en annan person under äktenskapsliknande förhållanden sålunda att ovan nämnda förutsättningar för denna persons pensionsrätt i övrigt uppfylls, och om de äkta makarnas ansökan om upplösning av äktenskapet samtidigt var anhängig, skall sambon anses berättigad till efterlevandepension i stället för den äkta maken. I och med att de äkta makarna bor åtskils anses det bevisat att arbetstagaren hade allvarlig avsikt att upplösa sitt äktenskap. I annat fall skulle den äkta maken vara berättigad till efterlevandepensionen.

Att familjepensionsrätten utströks till att gälla en s.k. sambo innebär inte att kretsen av försäkrade enligt lagen om olycksfallsförsäkring skall ändras. Avsikten är att begreppet familjemedlem skall kvarstå oförändrat i lagen.

2.2.3. Barn

Enligt den gällande lagen är arbetstagarens eget barn under 18 år och hans adoptivbarn berättigat till familjepension. Likaså är arbetstagarens makes barn berättigat till familjepension, förutsatt att arbetstagaren hade försörjt detta barn. Som sådant barn betraktas också

sådant utom äktenskapet fött barn beträffande vilket arbetstagarens underhållsplikt hade fastställts genom domstols utslag samt sådant annat barn, vars underhåll arbetstagaren hade svarat för antingen i hemmet eller på annat sätt. Om vårdnadsförhållandet till arbetstagaren har uppkommit först efter det att olycksfallet eller yrkessjukdomen har yppat sig, förutsätts det att vårdnadsförhållandet har pågått minst tre år. Med annat barn avses t.ex. fosterbarn. Medan ett adoptivförhållande pågår har adoptivbarnet inte rätt till familjepension efter sina biologiska föräldrar.

I den nuvarande lagen om olycksfallsförsäkring har begreppet barn en innebörd som är nästan identisk med innebörden av det i det nya familjepensionssystem som trädde i kraft den 1 juli 1990. För att enhetliga ersättningsgrunder skall fås till stånd är det dock skäl att ytterligare precisera begreppet barn.

Den familjepension som beviljas barn föreslås gå under benämningen barnpension. Liksom tidigare skall arbetstagarens barn under 18 år vara berättigat till denna pension. Också sådant barn till arbetstagarens äkta make eller sambo vars underhåll arbetstagaren har ombesörjt vid tidpunkten för sin död skall enligt förslaget bli berättigat till barnpension. Ett villkor för att pensionsrätt skall uppkomma i fråga om dessa barn är att ett faktiskt vårdnadsförhållande förelåg mellan barnet och arbetstagaren. Ett ytterligare villkor är att den egna föräldern till detta barn är berättigad till efterlevandepension efter arbetstagaren. I ovan avsedda fall skall barn och adoptivbarn vara jämställda.

För närvarande kan ett barn ha rätt till familjepension ända tills det fyller 21 år, ifall barnet efter uppnådd 18 års ålder utan att vara i förvärsarbete studerar för ett framtida yrke eller en befattning. Om barnet till följd av fysiskt eller psykiskt handikapp är oförmöget att försörja sig kan pensionsrätten fortsätta så länge handikappet fortgår, förutsatt att detta har uppkommit innan barnet fyllt 21 år. Ett studerande barns rätt till familjepension kvarstår också under sommarferien. Såsom studier räknas studier på mellanstadie nivå och högskolestudier samt heltidsstudier som ger yrkeskompetens.

Enligt folkpensionslagen har alla som fyllt 16 år rätt till ett minimipensionsskydd. Med beaktande av den skadeståndsrättsliga karaktär som är utmärkande för olycksfallsförsäkrings-

systemet är det dock ändamålsenligt att i fråga om studerande och arbetsoförmögna barn bibehålla den speciella trygghet som olycksfallsförsäkringen innebär. Därför föreslås det att barnpension betalas till studerande och arbetsoförmögna barn så länge studierna eller handikappet fortgår, dock högst tills barnet fyller 25 år. Beträffande arbetsoförmögna barn föreslås, med avvikelse från nuvarande regler, att beviljandet av pension dessutom förutsätter att arbetsoförmågan hade börjat före arbetstagarens död. Pension till följd av studier är däremot inte beroende av tidpunkten för arbetstagarens död. Också i sådana fall där barn efter det att barnpensionen upphört före 25 års ålder återupptar avbrutna studier, föreslås det att också pensionsutbetalningen återupptas. I fråga om barnpension som betalas till följd av arbetsoförmåga föreslås inte motsvarande möjlighet.

2.2.4. *Annan anhörig*

Enligt den gällande lagen om olycksfallsförsäkring är också arbetstagarens föräldrar, adoptiv-, mor- och farföräldrar samt syskon under 18 år berättigade till familjepension, om nämnda personers arbetsförmåga och förmögenhet är så begränsade att de i fråga om sitt uppehälle i betydande grad har varit beroende av arbetstagaren. Dessa anhörigas rätt till familjepension grundar sig därmed på nära släktskapsförhållande och på att de anhöriga till följd av nedsatt arbetsförmåga eller begränsad förmögenhet har varit ekonomiskt beroende av arbetstagaren. Rätten till familjepension för en annan anhörig pågår så länge som denne inte kan antas få sin utkomst genom sådant tillbudsstående arbete som han skäligen kan förutsättas utföra med hänsyn till sin utbildning, tidigare verksamhet, ålder och boendeförhållanden samt andra därmed jämförbara omständigheter.

Med stöd av folkpensionssystemet är, såsom tidigare konstaterats, alla i Finland bosatta personer berättigade till minimipensionsskydd till följd av arbetsoförmåga, ålderdom och arbetslöshet. Det är inte längre motiverat att olycksfallsförsäkringssystemet omfattar familjepensionsskydd för andra anhöriga och därför föreslås det att dessa anhöriga inte längre skall vara berättigade till familjepension.

2.3. Familjepensionens belopp

Familjepensionen beräknas på arbetstagarens årsarbetsförtjänst. Med stöd av 28 § lagen om olycksfallsförsäkring bestäms årsarbetsförtjänsten för närvarande utgående från den arbetsförtjänst som arbetstagaren hade vid tidpunkten för olycksfallet eller uppkomsten av yrkessjukdomen. Familjepensionen beräknas dock alltid på minst det minimibelopp av årsarbetsförtjänsten som anges i lagen om olycksfallsförsäkring. Minimiförtjänsten är 42 800 mk enligt 1992 års indexnivå.

För närvarande är familjepensionen gemensam för den efterlevande maken och barnen. Familjepensionens sammanlagda belopp är beroende av antalet familjepensionstagare. Familjepensionen är för en förmånstagare 40 %, för två förmånstagare 55 % och för tre eller flera förmånstagare 65 % av arbetstagarens årsarbetsförtjänst. Fördelningen av familjepensionen mellan förmånstagarna beror på deras antal och ställning. Av pensionen tillfaller den efterlevande maken och föräldralösa barn två delar samt annat barn och annan anhörig en del. Änkans eller änklings egna inkomster påverkar inte beloppet av deras familjepension. Inkomsterna inverkar endast på rätten att bli beviljad familjepension.

Det föreslås att familjepensionen skall vara högst 70 % av arbetstagarens årsarbetsförtjänst. Familjepensionen skall enligt förslaget bestå av efterlevandepension och barnpension. Vidare föreslås det att efterlevandepensionens belopp skall vara 40 % av arbetstagarens årsarbetsförtjänst om det inte finns andra förmånstagare; 35 % om förmånstagarna består av den till efterlevandepension berättigade och ett barn; 30 % om förmånstagarna består av den till efterlevandepension berättigade och två barn; 20 % om förmånstagarna består av den till efterlevandepension berättigade och tre barn samt 15 % om förmånstagarna består av den till efterlevandepension berättigade och fyra eller flera barn. Efterlevandepensionens belopp påverkas med andra ord också av antalet barn som har rätt till barnpension.

För att barnens ställning som självständiga förmånstagare skall betonas föreslås det att barnpensionernas sammanlagda belopp i regel skall vara oberoende av om det efter arbetstagaren finns en förmånstagare som är berättigad till efterlevandepension. Barnpensionernas sammanlagda belopp skall enligt förslaget vara

beroende endast av antalet barn som är berättigade till barnpension och av dessa barns ställning. Därför föreslås det att barnpensionens belopp blir 25 % av arbetstagarens årsarbetsförtjänst i det fallet att bara ett barn är berättigat till barnpension. Om två barn är berättigade till barnpension föreslås det att barnpensionernas sammanlagda belopp blir 40 % av årsarbetsförtjänsten. I fråga om tre barn blir motsvarande siffra 50 % och i fråga om fyra eller flera barn 55 %. Avsikten är att barnpensionernas sammanlagda belopp skall fördelas jämnt mellan förmånstagarna.

Eftersom det föreslagna beräkningssättet eventuellt skulle innebära att pensionsskyddet försämrats för barn som saknar båda sina föräldrar, föreslås det att stadganden införs enligt vilka barnpensionernas sammanlagda belopp höjs med 15 % av arbetstagarens årsarbetsförtjänst i sådana fall där helt föräldralösa barn är berättigade till barnpension. Detta tillägg delas jämnt mellan de helt föräldralösa barnen. Tillägget betalas dock inte ut till den del som de sammanlagda efterlevande- och barnpensionerna överstiger det maximala familjepensionsbeloppet, dvs. 70 % av arbetstagarens årsarbetsförtjänst. Detta förfarande är ett undantag från ovan nämnda huvudprincip, enligt vilken efterlevandepensionen inte påverkar barnpensionens belopp.

Eftersom makarna inte längre nödvändigtvis deltar i varandras underhåll trots att de deltar i familjens försörjning, har det i samband med totalrevideringen av familjepensionssystemet införts en princip enligt vilken också den efterlevande makens egna möjligheter att bevara sin utkomstnivå skall beaktas. Motsvarande princip bör införas också i fråga om familjepensionen enligt olycksfallsförsäkringslagen. Det föreslås att den till efterlevandepension berättigades möjligheter att sörja för sin egen utkomst efter makens död skall beaktas i samband med fastställandet av efterlevandepensionen genom så kallad inkomstjämkning. Avsikten är att inkomstjämkningen alltid görs på basis av de omständigheter som förelåg vid arbetstagarens död, dvs. att förändringar som senare ägt rum i den efterlevande makens ekonomiska situation inte skall påverka inkomstjämkningen.

Vid inkomstjämkningen jämförs den efterlevande makens arbets- eller pensionsinkomster med den s.k. inkomstjämkningsgrunden. Om inkomsterna överstiger inkomstjämkningsgrun-

den minskas efterlevandepensionen. Efterlevandepensionen minskas med 30 % av den del av den efterlevande makens egna inkomster som överstiger inkomstjämningsgrunden. Det föreslås att beloppet för inkomstjämningsgrunden bestäms genom att det i lagen om olycksfallsförsäkring nämnda minimibeloppet av årsarbetsförtjänsten vid tidpunkten för arbetstagarens död multipliceras med 2,15. Den minskning som inkomstjämningsgrunden förleder görs på den i 24 § 1 mom. avsedda efterlevandepensionen till vilken pensionstagaren, beroende på antalet barn som samtidigt beviljas barnpension, är berättigad. Minskningen skulle i regel komma att gälla efterlevandepensioner som är 40 % av arbetstagarens årsarbetsförtjänst.

För att den som är berättigad till efterlevandepension skall få skälig tid att anpassa sig till de ekonomiska förändringar som förorsakats av arbetstagarens död, är det meningen att efterlevandepensionen inte skall minskas tidigare än från ingången av den trettonde kalendermånaden efter arbetstagarens död. Detta innebär att efterlevandepensionen alltid utbetalas enligt ojämkat belopp under minst ett år efter dödsfallet.

I sådana fall där den till efterlevandepension berättigade vid tidpunkten för arbetstagarens död har vårdnaden om ett eller flera barn som har rätt till barnpension efter arbetstagaren och som den efterlevande maken i princip har vårdnaden om också efter dödsfallet, är det inte ändamålsenligt att den efterlevande makens egna inkomster minskar hans eller hennes pension under den tid vårdnaden om barnen pågår. Därför föreslås det att inkomstjämningsgrunden i dessa fall görs först när samtliga barns rätt till barnpension har upphört.

Arbetstagarens egna barn, såsom barn från ett tidigare äktenskap, som inte den till efterlevandepension berättigade hade vårdnaden om, men som dock har rätt till barnpension efter arbetstagaren, påverkar inte den pensionsberättigades ekonomiska situation. I dessa fall är det meningen att inkomstjämningsgrunden görs på den efterlevandepension som betalas räknat från ingången av den trettonde kalendermånaden efter arbetstagarens död. Den minskning som härrör från inkomstjämningsgrunden skall där efter alltid göras på det basbelopp för efterlevandepensionen som pensionstagaren hade varit berättigad till oberoende av antalet barn som är berättigade till pension.

Om barnpension till följd av att barnet

inleder studier eller yrkesutbildning börjar utbetalas först efter det att inkomstjämningsgrunden redan är gjord, är det inte ändamålsenligt att på nytt ändra efterlevandepensionens belopp. Därför föreslås det att efterlevandepensionen också under denna tid utbetalas till minst det inkomstjämkade belopp för efterlevandepensionen som senast betalats ut. Härvid skall inkomstjämkad efterlevandepension dock betalas endast till den del som pensionens och barnpensionernas sammanlagda belopp inte överstiger familjepensionens maximibelopp, dvs. 70 % av arbetstagarens årsarbetsförtjänst.

2.4. När upphör rätten till familjepension

Enligt den gällande lagen om olycksfallsförsäkring har änkan rätt till familjepension så länge hon förblir ogift. Om änkan ingår nytt äktenskap upphör rätten till familjepension. Åt henne betalas dock ett engångsbelopp motsvarande tre års pension. Det föreslås att denna allmänna princip kvarstår i pensionssystemet.

En person som lever tillsammans med arbetstagaren under äktenskapsliknande förhållanden är enligt den nuvarande lagen inte berättigad till familjepension. Ett dylikt samboförhållande leder inte heller till att ankans rätt till familjepension upphör. Såsom i denna proposition föreslås är avsikten att en person som lever tillsammans med arbetstagaren under äktenskapsliknande förhållanden under vissa förutsättningar skall få rätt till efterlevandepension. Det är därför ändamålsenligt att efterlevandepensionen på motsvarande sätt upphör om den till efterlevandepension berättigade inleder ett liv under äktenskapsliknande förhållanden på ovan nämnt sätt.

Det föreslås att den till efterlevandepension berättigade skall få behålla sin rätt till ett engångsbelopp motsvarande tre års pension ifall efterlevandepensionen upphör. Enligt förslaget skall rätten till efterlevandepension med avvikelse från arbetspensionssystemet, upphöra även till följd av samboförhållande och till följd av att en person som får efterlevandepension har fyllt 50 år och gift om sig. En sådan efterlevande make behåller emellertid sin rätt till efterlevandepension enligt arbetspensionssystemet. Eftersom det inte kan anses ändamålsenligt att den efterlevande maken i dessa fall också uppbär fullt engångsbelopp med stöd av

olycksfallsförsäkringssystemet, föreslås att engångsbeloppet samordnas med pensionen från arbetspensionssystemet.

För närvarande upphör ett barns rätt till pension när det fyller 18 år. Den familjepension som ett barn har fått på grund av studier upphör när studierna avslutas eller senast när barnet fyller 21 år. Pension som till följd av barnets fysiska eller psykiska handikapp uppbärs efter det att barnet fyllt 18 år upphör i och med att handikappet upphör. Eftersom rätten till barnpension enligt propositionen kan fortgå också efter fyllda 18 år ifall barnet studerar eller är arbetsoförmöget, föreslås det att rätten till barnpension i dessa fall upphör när studierna, utbildningen eller arbetsoförmågan upphör, men senast dock när den till barnpension berättigade fyller 25 år. Till följd av studier och yrkesutbildning, men inte till följd av arbetsoförmåga, kan utbetalningen av barnpension enligt förslaget återupptas innan barnet fyllt 25 år. Vidare är det meningen att sådant experiment med förvärvsarbete som i samband med rehabiliteringsåtgärder genomförs i fråga om barn som på grund av arbetsoförmåga är berättigade till barnpension inte skall leda till att barnpensionen indras, ifall barnet inte till följd av rehabiliteringsåtgärderna varaktigt återfår sin arbetsförmåga.

2.5. Begravningshjälp

Med stöd av olycksfallsförsäkringen betalas även begravningshjälp om arbetstagarens död har förorsakats av ett olycksfall eller en yrkesjukdom. Enligt gällande lag utgör begravningshjälp 1 400 mk, vilket motsvarar 10 900 mk enligt 1992 års indexnivå. Om det olycksfall som lett till döden har inträffat utomlands, kan begravningshjälp med avvikelse från ovan nämnda belopp betalas enligt de verkliga begravningskostnader förutsatt att dessa är skäliga. Begravningshjälp betalas till den avlidnes dödsbo eller den försvunnas anhöriga om begravningskostnaderna betalas med dödsboets tillgångar eller om begravning till följd av försvinnandet inte kunnat äga rum. I annat fall betalas begravningshjälp till dem som har ombesörjt den avlidnes begravning dock högst enligt de kostnader som begravningen medfört. I begravningshjälp betalas dock inte heller i dessa fall mera än vad som borde ha betalats till dödsboet.

Mot bakgrunden av att olycksfallsförsäkringssystemet har karaktären av ett skadeståndssystem är det motiverat att bibehålla systemet med begravningshjälp. Med beaktande av de höjda begravningskostnaderna föreslås det att begravningshjälp höjs till 17 900 mk, vilket motsvarar 1992 års indexnivå. Eftersom syftet med begravningshjälp är att ersätta de kostnader som förorsakas av en begravning eller en minnesstund för en försvunnen person, är det ändamålsenligt att med utgångspunkt i gällande principer bevilja hjälp till den som stått för de faktiska kostnaderna.

3. Ärendets beredning

Olycksfallsförsäkringsanstaltens Förbund tillsatte den 17 maj 1989 en arbetsgrupp, vars uppgift var att modernisera den lagstadgade olycksfallsförsäkringens bestämmelser om familjepension i överensstämmelse med de stadganden som gäller inom den övriga socialförsäkringen. I detta uppdrag skulle arbetsgruppen beakta principerna för den totalrevidering av familjepensionslagstiftningen som vid den här tidpunkten var aktuell. I arbetsgruppen ingick representanter för arbetsmarknadsorganisationerna och försäkringsanstalterna. Arbetsgruppens arbete har fortsatt i social- och hälsovårdsministeriet; också här har arbetsmarknadsparterna och försäkringsanstalterna varit företrädade. Denna proposition med förslag till familjepensionsreform inom olycksfallsförsäkringssystemet har uppgjorts utgående från ovan nämnda beredningsarbete. I propositionen har den familjepensionsreform som trädde i kraft den 1 juli 1990 samt de stadganden om familjeförmåner som ingår i den övriga socialförsäkringen beaktats.

4. Propositionens ekonomiska verkningar

För olycksfallsförsäkringssystemets del medför reformen tilläggskostnader på ca 9,3 miljoner mark enligt 1991 års nivå, vilket innebär en ökning om ca 1 procent av de sammanlagda ersättningsutgifterna. I ett längre perspektiv har reformen sänkta familjepensionskostnader som följd.

Staten svarar för en del av de ersättningsut-

gifter som hänför sig till lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare. Reformen medför inte nämnvärda tilläggskostnader för staten.

5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Reformerna föreslås gälla sådana dödsfall för vilka ersättning betalas med stöd av lagen om olycksfallsförsäkring, lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare (1026/81), lagen angående innehavares av statstjänst och -befattning rätt till skadestånd vid olycksfall (154/35) och lagen om olycksfall i militärtjänst (1211/90) samt vissa andra speciallagar för vilka ersättningsbeloppen bestäms antingen helt eller delvis med stöd av stadgandena i lagen om olycksfallsförsäkring. Med ovan nämnda speciallagar avses bl.a. följande: lagen om olycksfallsersättning i vissa fall åt den som

lämnat bistånd vid fullgörandet av tjänsteåliggande (625/67), lagen om skadestånd för olycksfall vid räddning av människoliv (158/35), lagen om skadestånd för olycksfall i vissa frivilliga arbeten (408/42), lagen om skadestånd för olycksfall åt personer, som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter (894/46), lagen om brand- och räddningsväsendet (559/75), polislagen (84/66) och lagen om sjöräddningstjänst (628/82). I dessa lagar stadgas om utbetalning av ersättning med stöd av lagen om olycksfallsförsäkring.

Jämsides med föreliggande proposition har en regeringsproposition beretts med förslag till lagar om ändring av lagen om olycksfallsförsäkring och vissa lagar som har samband med den. I sistnämnda proposition föreslås bl.a. en precisering av begreppet årsarbetsförtjänst. Avsikten är att begreppet årsarbetsförtjänst sådant det beskrivs i nämnda proposition också skall tillämpas i familjepensionssystemet.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslaget

6 och 7 §§. I de gällande paragraferna stadgas om vilka personer som avses med anhöriga enligt lagen om olycksfallsförsäkring. Begreppet anhöriga har framför allt haft betydelse i samband med dels det system som gällde före den nuvarande lagen och enligt vilket livräntans kompletteringsränta höjdes beroende på antalet anhöriga och dels i samband med bestämmandet av vilka som har rätt till familjepension. Eftersom endast maken och under vissa förutsättningar den person som under äktenskapsliknande förhållanden levt tillsammans med arbetstagaren samt barnen skall ha rätt till familjepension enligt föreliggande proposition, behöver lagen inte längre innehålla stadganden om andra anhöriga. Det föreslås därför att nämnda paragrafer upphävs.

14 §. I paragrafen uppräknas de olika ersättningsformer som avses i lagen om olycksfallsförsäkring. Paragrafens 1 mom. 2 punkt gäller familjepensionen. Eftersom kretsen för dem som är berättigade till familjepension ändras och dessa definieras senare i 23 a—23 c §§, har

ordet anhörig, som för närvarande definierar de personer som har rätt till pension, slopats i 1 mom. 2 punkten.

16 §. I paragrafen bestäms beloppen för vissa ersättningar enligt den gällande lagen om olycksfallsförsäkring. Paragrafen föreslås ändrad i fråga om beloppen för familjepensionen och begravningshjälpen. Enligt den föreslagna 3 punkten i 1 mom. skall familjepensionens maximibelopp utgöra 70 % av arbetstagarens årsarbetsförtjänst. I punkten hänvisas dessutom till 24 och 24 a—24 c §§ i lagen, i vilka senare stadgas närmare om familjepensionens storlek. I paragrafens 3 mom. stadgas ett nytt grundbelopp för begravningshjälpen, dvs. 17 900 mark, som efter 1992 med stöd av 60 § lagen om olycksfallsförsäkring justeras kalenderårsvis enligt det löneindex som avses i 9 § lagen om pension för arbetstagare.

23 §. Enligt paragrafens 1 mom. förutsätter beviljandet av familjepension och begravningshjälp att arbetstagarens död är en följd av olycksfall i arbete. Samma krav på orsakssammanhang gäller även då det är fråga om yrkessjukdomar. I momentet stadgas vidare att

familjepensionen betalas i form av efterlevandepension och barnpension. Denna uppdelning är nödvändig, eftersom det är önskvärt att grunderna för beviljande av efterlevandepension och barnpensioner samt beloppen för dessa i princip hålls klart åtskilda från varandra.

Paragrafens 2 mom. gäller rätten till i 1 mom. nämnda ersättningar i sådana fall där utredningen av orsakssammanhanget sker på exceptionella grunder. Om arbetstagarens kropp inte påträffas kan en ovillkorlig utredning om att dödsfallet skett till följd av olycksfall inte företas. Som grund för rätten till ersättning räcker därför i dessa fall att arbetstagarens kropp har försvunnit under vissa omständigheter. Detta gäller bl.a. personer som försvunnit i ett sjöarbetsförhållande eller en explosionsolycka. Beträffande ersättningsvillkoren i fråga om förstnämnda kategori stadgas närmare i 59 § i den nuvarande lagen. I 59 § stadgas även om vilken dag som skall anses som dagen för försvinnandet; rätten till förmåner börjar vid samma tidpunkt. Denna paragraf föreslås inte ändrad. I andra fall som gäller försvinnanden räcker det enligt det föreslagna 2 mom. som ersättningsgrund att omständigheterna tyder på att arbetstagaren sannolikt har dött till följd av olycksfall. Rätten till ersättning förutsätter därmed i ingetdera fallet att arbetstagaren dödförklaras. Eftersom rätten till en förmån inte grundar sig på ett med säkerhet konstaterat dödsfall, är det motiverat att familjepensionen i fall som avses i paragrafens 2 mom. kan beviljas för viss tid. Längden av en sådan visstidspension skall bestämmas särskilt från fall till fall. Försäkringsanstaltens rätt att få tillbaka familjepension som den betalat utan grund bestäms enligt stadgandena om återkrav.

I paragrafens 3 mom. stadgas om hur skyldigheten att verifiera orsakssammanhanget är uppdelad. Enligt momentet skall en sådan arbetstagares dödsfall vars invaliditetsklass är minst 18 anses vara en följd av olycksfallet, såvida det inte kan anses sannolikt att den av olycksfallet förorsakade skadan eller sjukdomen inte väsentligen inverkat på detta. Det föreslås att stadgandet kvarstår i en sådan form att det innehållsmässigt motsvarar den nuvarande lagen.

23 a §. I paragrafen stadgas om vilka som är berättigade till efterlevandepension. Om arbetstagaren var gift vid tidpunkten för dödsfallet är

enligt huvudregeln den äkta maken berättigad till pension. Såsom för närvarande avses med äkta make parterna i ett äktenskap enligt äktenskapslagen. Äktenskapet skall vara i kraft vid tidpunkten för arbetstagarens död.

Den person som arbetstagaren levde tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden kan också vara berättigad till efterlevandepension. I paragrafens 2 mom. definieras det förhållande som utgör grund för pensionsrätt och som i vardagligt tal kallas samboförhållande samt i vilka fall ett sådant förhållande kan berättiga till efterlevandepension. Uppkomsten av ett samboförhållande har inte, i motsats till äktenskap, på ett entydigt sätt reglerats i lagstiftningen och det är inte bundet till klart stipulerade former. Det kan därför i praktiken vara svårt att konstatera när ett samboförhållande föreligger. Det är inte motiverat att berättiga en person som under äktenskapsliknande förhållanden levt tillsammans med arbetstagaren till efterlevandepension på grund av ett förhållande som inte är avsett att vara permanent. Därför har i begreppet samboförhållande i denna lag intagits ett visst mått av kontinuitet och varaktighet, vilket i regel också kännetecknar ett äktenskap. Tillfälliga förhållanden kan inte utgöra grund för rätten till efterlevandepension.

Den person som under äktenskapsliknande förhållanden levt tillsammans med arbetstagaren är berättigad till efterlevandepension och rätten har bundits vid ytterligare vissa villkor som kan konstateras på basis av yttre faktorer. Exempel på dessa villkor är ett gemensamt barn eller ett avtal om inbördes underhåll som har fastställts av en myndighet. Eftersom ett dylikt fastställelseförfarande inte existerar, räcker det att avtalet är till sin riktighet bestyrkt av en myndighet. Villkoret för beviljande av pension uppfylls även när ett gemensamt barn föds efter arbetstagarens död, oberoende av om barnet föds levande eller inte. I allmänhet skall de samboendes inbördes underhåll fullgöras på ett motsvarande sätt som inom ett äktenskap. Till efterlevandepension kan antingen arbetstagarens äkta make eller den person som levt tillsammans med arbetstagaren under äktenskapsliknande förhållanden vara berättigad. Rätten till efterlevandepension kan uppstå endast bland personer av olika kön som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden.

I paragrafens 3 mom. stadgas om i vilka fall

en person som under äktenskapsliknande förhållanden levt tillsammans med arbetstagaren är berättigad till pension. Enligt huvudregeln har han rätt till pension endast när arbetstagaren inte var gift. Om arbetstagaren var gift har maken pensionsrätt. Paragrafen innehåller dock ett undantag från denna huvudregel. I det fallet att arbetstagaren hade lämnat sin äkta make och levt tillsammans med en annan person under äktenskapsliknande förhållanden så, att de villkor som avses i 2 mom. uppfylls, har en sådan person i stället för den äkta maken rätt till efterlevandepension, förutsatt att en ansökan om upplösning av arbetstagarens äktenskap var anhängig vid tidpunkten för dödsfallet. Denna ansökan kan vara gjord av antingen den ena maken eller av makarna tillsammans. Om arbetstagaren på detta sätt bor åtskild från sin äkta make och om ansökan om upplösning av äktenskapet har gjorts, anses detta bevisa att äktenskapet i praktiken har upphört. För beviljande av efterlevandepension till en person som avses här krävs alltid att en särskild pensionsansökan lämnas till försäkringsanstalten.

23 b §. I paragrafen stadgas om vem som är berättigad till barnpension och hur länge rätten till pension kvarstår. Enligt paragrafens 1 mom. har en arbetstages barn rätt till barnpension tills barnet fyller 18 år. Enligt 12 § adoptionslagen (153/85) skall, då adoption fastställts, adoptivbarnet vid tillämpningen av vad som gäller om rättslig verkan av släktskap och svägerskap anses såsom adoptivföräldrarnas och inte såsom de tidigare föräldrarnas barn, om inte annat stadgas särskilt eller följer av adoptivförhållandets natur. Avsikten är att adoptivbarn med stöd av stadgandena i adoptionslagen i denna lag skall jämföras med arbetstagarens eget barn. Till följd av detta innehåller 23 b § inte särskilda stadganden om adoptivbarns rätt till barnpension.

Rätten till barnpension kan uppkomma och kvarstå ännu efter det att barnet fyllt 18 år, ifall barnet studerar eller genomgår i yrkesutbildning på heltid. Vidare kan rätten till pension kvarstå på den grund att barnet till följd av arbetsoförmåga förorsakad av sjukdom, lyte eller skada inte kan försörja sig. Det bör observeras att arbetsoförmågan, i motsats till nuvarande stadganden, i dessa fall måste ha förelegat redan vid tidpunkten för arbetstagarens död. Studier eller yrkesutbildning som berättigar till barnpension kan däremot inledas

eller efter ett avbrott återupptas ännu efter det att arbetstagaren dött. Studierna eller yrkesutbildningen skall bedrivas på heltid på ett sådant sätt att barnet inte kan få sin utkomst genom regelbundet arbete. Om villkoren uppfylls har barnet rätt till pension så länge nämnda tillstånd fortgår, dock högst tills barnet fyller 25 år. Vid bedömningen av om barnet till följd av sin arbetsoförmåga inte kan försörja sig, beaktas även barnets faktiska möjligheter att fortlöpande få sitt huvudsakliga uppehälle genom den pensionsinkomst som grundar sig på arbetsoförmågan, dvs. genom invalidpension med stöd av antingen folkpension eller arbetspension eller, om arbetsoförmågan är en följd av ett olycksfall i arbete eller en trafikskada, från motsvarande ersättning med stöd av olycksfallsförsäkring eller trafikförsäkring.

Genom stadgandet i paragrafens 2 mom. utsträcks barnets rätt till pension i vissa fall även till andra barn än arbetstagarens egna barn, dvs. barn (eller adoptivbarn) till den äkta maken eller till en sådan i 23 a § 2 mom. avsedd person som under äktenskapsliknande förhållanden levt tillsammans med arbetstagaren. Ett villkor för detta är att arbetstagaren vid sin död antingen ensam eller tillsammans med sin äkta make eller den person som han levt tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden svarade för detta barns uppehälle. Med detta avses att en faktisk försörjningsrelation skall ha förelegat mellan arbetstagaren och barnet vid tidpunkten för dödsfallet. Om ett sådant barn bodde i ett annat hushåll anses en sådan relation i regel inte ha förelegat. Vidare förutsätts det att den person, vars barn det är fråga om, själv har rätt till efterlevandepension efter arbetstagaren. Detta innebär att ett eget barn till den äkta maken eller den person som under äktenskapsliknande förhållanden levt tillsammans med arbetstagaren inte kan få en bättre pensionsförmån efter arbetstagaren än vad barnets förälder får.

I paragrafens 3 mom. stadgas om barnets rätt att alltid få barnpension efter sin biologiska förälder. Det egna barnet till den äkta maken eller den person som under äktenskapsliknande förhållanden levt tillsammans med arbetstagaren kan ha rätt till pension efter sina egna föräldrar och även efter arbetstagaren, ifall denne sörjde för barnets uppehälle. I dylika fall betalas barnpension dock inte efter flera än två förmånsåtagare samtidigt. Avsikten

är att ett barn som med stöd av lagen om olycksfallsförsäkring redan uppbär barnpension efter två personer, alltid skall få barnpension med stöd av denna lag efter sin egen förälder, förutsatt att villkoren för beviljande av pension i övrigt uppfylls. I dessa fall indras dock i enlighet med barnets val någondera av de pensioner som tidigare utbetalats.

23 c §. Paragrafen gäller rätten till efterlevandepension och barnpension i sådana fall där äktenskapet har ingåtts eller livet tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden har inletts efter det olycksfall i arbete som ledde till arbetstagarens död. I paragrafen stadgas ett undantag från den huvudregel enligt vilken äktenskapet eller livet tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden skall vara i kraft både vid tidpunkten för olycksfallet och vid tidpunkten för arbetstagarens död. Enligt paragrafen har en äkta make eller en person som under äktenskapsliknande förhållanden levt tillsammans med arbetstagaren inte rätt till efterlevandepension till följd av ett äktenskap som ingåtts eller till följd av ett liv tillsammans med arbetstagaren under äktenskapsliknande förhållanden som inletts efter olycksfallet, om han inte har fått ett barn tillsammans med arbetstagaren eller om äktenskapet eller livet tillsammans med arbetstagaren under äktenskapsliknande förhållanden inte har varat minst tre år före arbetstagarens död. Ett liv tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden skall dessutom uppfylla de villkor som i 23 a § 2 mom. stadgas i fråga om en s.k. sambos rätt till efterlevandepension. Det gemensamma barnet kan födas först efter dödsfallet, men avtalet om inbördes underhåll skall ha varit i kraft minst tre år. Den andra meningen i paragrafen gäller den rätt till barnpension som barnet till den äkta maken eller den person som under äktenskapsliknande förhållanden har levt tillsammans med arbetstagaren har i sådana fall där äktenskapet har ingåtts eller livet tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden inletts efter olycksfallet i arbete. Ett sådant barn rätt till barnpension har bundits till den rätt till efterlevandepension efter arbetstagaren som tillkommer dess förälder, dvs. den äkta maken eller den person som levt tillsammans med arbetstagaren under äktenskapsliknande förhållanden. Ett sådant barn har i dessa fall inte bättre pensionsrätt än vad barnets förälder har.

23 d §. I paragrafens 1 mom. stadgas om när

rätten till familjepension börjar. Pensionen utbetalas räknat från dagen efter dagen för dödsfallet eller försvinnandet. I fråga om barn som fyllt 18 år kan utbetalningen börja senare i och med att barnet får rätt till barnpension på grund av inledda studier.

I paragrafens 2 mom. stadgas om när rätten till efterlevandepension upphör. Efterlevandepensionen upphör när den till efterlevandepension berättigade ingår äktenskap eller lever under äktenskapsliknande förhållanden på det sätt att även de andra villkor om vilka stadgas i 23 a § 2 mom. uppfylls. Ett äktenskap och ett s.k. samboförhållande ger därmed rätt till efterlevandepension och förlust av denna rätt på lika grunder. Rätten till efterlevandepension börjar inte på nytt, trots att ett senare äktenskap eventuellt upplöses eller ett liv tillsammans med någon under äktenskapsliknande förhållanden upphör.

I paragrafens 3 mom. stadgas om när rätten till barnpension upphör. Pensionen upphör när de i 23 b § 1 mom. stadgade förutsättningarna inte längre uppfylls, dvs. när barnet fyller 18 år och inte mera studerar eller genomgår yrkesutbildning eller inte till följd av arbetsoförmåga som börjat före arbetstagarens död är oförmöget att sörja för sitt uppehälle. Om barnet studerar kan utbetalningen av barnpension också återupptas senare. Ifall en äkta make eller en person som enligt 23 a § 2 mom. är berättigad till efterlevandepension senare förlorar sin rätt till efterlevandepension på grund av nytt äktenskap eller ett liv under äktenskapsliknande förhållanden, leder detta inte till att barnpensionen upphör. Barnpensionen upphör alltid om barnet ges som adoptivbarn till någon annan än den som får efterlevandepension efter arbetstagaren eller till pensionstagarens make. En dylik adoptivförälders rätt till efterlevandepension kan därmed vid uppkomsten av adoptivförhållandet redan har upphört till följd av ett nytt äktenskap; adoptivbarnets rätt till barnpension efter sin biologiska förälder skall härvid dock inte upphöra. Stadgandet avviker från den allmänna princip som ingår i 12 § adoptionslagen. Avvikelsen kan dock anses motiverad, eftersom det skulle kunna strida mot barnets intressen att dra in barnpensionen i dylika fall. Ett avbrott i pensionsrätten skulle eventuellt leda till att adoptivförhållande inte fastställs med en sådan person, som tillsammans med arbetstagaren och i ställning av förälder i praktiken hade hand om barnet.

24 §. I paragrafen stadgas om efterlevandepensionens och barnpensionernas belopp. Beloppen uttrycks i procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, vilken fastställs i enlighet med 28 §. Efterlevandepensionens belopp påverkas dels av årsarbetsförtjänsten och dels av antalet barn som vid ifrågavarande tidpunkt är berättigade till barnpension. Dessutom påverkas pensionsbeloppet av den till efterlevandepension berättigades egna inkomster, som har fastställts enligt situationen vid tidpunkten för arbetstagarens död för förrättande av inkomstjämkning. Barnpensionens belopp påverkas däremot endast av årsarbetsförtjänsten och av det antal barn som vid ifrågavarande tidpunkt är berättigade till barnpension samt av dessa barns ställning. Efterlevandepensionen kan inte påverka barnpensionernas belopp med undantag av den avvikelse som stadgas i paragrafens 4 mom. beträffande barn som saknar båda föräldrarna.

Av paragrafens 1 mom. framgår hur antalet till barnpension berättigade påverkar efterlevandepensionens belopp. Den maximala efterlevandepensionen är 40 % av arbetstagarens årsarbetsförtjänst. Detta belopp kan den till efterlevandepension berättigade få om arbetstagaren inte efterlämnat barn som är berättigade till barnpension eller om barnens pensionsrätt har upphört. Efterlevandepensionens belopp minskar i proportion till antalet barn som är berättigade till barnpension. Efterlevandepensionen beviljas till minimibelopp, dvs. 15 % av årsarbetsförtjänsten, ifall fyra eller flera barn är berättigade till pension.

I paragrafens 2 mom. stadgas om hur den till efterlevandepension berättigades egna utkomst-möjligheter beaktas när man bestämmer efterlevandepensionens storlek. Dessa möjligheter bedöms genom en så kallad inkomstjämkning vid vilken man utgår från den till efterlevandepension berättigades egna arbets- eller pensionsinkomster på det sätt som det föreslås bli stadgat i 24 b §. Den minskning som föranleds av inkomstjämkningen gäller i regel efterlevandepensioner som är 40 % av arbetstagarens årsarbetsförtjänst. Beträffande ett undantag från denna huvudregel redogörs senare i samband med motiveringen till 24 c §.

I paragrafens 3 mom. stadgas om barnpensionens belopp. De anges som sammanlagda belopp, vilkas storlek är beroende av antalet barn som är berättigade till barnpension. Om pensionsrätten upphör i fråga om den som är

berättigad till efterlevandepension, påverkar detta inte barnpensionens belopp. Den till efterlevandepension berättigades egna utkomst-möjligheter påverkar inte heller barnpensionen.

I paragrafens 4 mom. stadgas om fördelningen av barnpensionernas sammanlagda belopp. Detta belopp fördelas jämnt mellan de barn som är berättigade till pension. Om barn som saknar båda föräldrarna är berättigade till pension, skall barnpensionernas sammanlagda belopp utökas med 15 % av arbetstagarens årsarbetsförtjänst. Tillägget kan dock vara högst så stort att det sammanlagda beloppet av de beviljade efterlevande- och barnpensionerna i ifrågavarande fall inte överstiger det ovan i 16 § 1 mom. stadgade maximibeloppet för familjepensionen, dvs. 70 % av arbetstagarens årsarbetsförtjänst. Tillägget fördelas jämnt mellan de föräldralösa barnen.

Pensionstagarnas antal och ställning påverkar familjepensionens belopp och fördelning. I paragrafens 5 mom. stadgas att förändringar som sker i fråga om dessa förutsättningar, beaktas i familjepensionen räknat från ingången av månaden efter förändringen.

I paragrafens 6 mom. stadgas hur barnpensioner enligt denna lag skall samordnas med barnpensioner som beviljas med stöd av familjepensionslagen (38/69). Ett barn har rätt till barnpensionens grundbelopp enligt 28 § familjepensionslagen oberoende av barnpensionen enligt lagen om olycksfallsförsäkring. Därför stadgas att barnpensionen enligt sistnämnda lag skall minskas med barnpensionens grundbelopp enligt familjepensionslagen. Denna minskning skall göras enligt nivån vid tidpunkten för samordningen. Efter minskningen är det meningen att den samordnade barnpensionen enligt lagen om olycksfallsförsäkring årligen med stöd av 60 § 2 mom. lagen om olycksfallsförsäkring skall justeras med det index som avses i 9 § lagen om pension för arbetstagare. Detta innebär att man avskaffar den årligen återkommande samordning som krävs enligt nuvarande stadganden.

24 a §. I paragrafen stadgas om att den som uppbär efterlevandepension har rätt till ett engångsbelopp om hans rätt till efterlevandepension upphör på grund av äktenskap eller ett liv under äktenskapsliknande förhållanden. Engångsbeloppet motsvarar tre års efterlevandepension beräknad på basis av den månatliga pension som senast utbetalats till honom. De familjepensioner som avses i 8 § 5 mom. lagen

om pension för arbetstagare samordnas med familjepensionen enligt lagen om olycksfallsförsäkring, eftersom olycksfallsförsäkringen är ett primärt ersättningssystem. Till följd av detta minskar de i 8 § 5 mom. lagen om pension för arbetstagare avsedda familjepensionernas belopp eller också bortfaller dessa pensioner helt. Rätten till efterlevandepension enligt lagen om pension för arbetstagare avbryts inte till följd av ett liv tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden. Denna rätt avbryts inte heller ifall den som uppstår efterlevandepension gifter om sig efter att ha fyllt 50 år. När rätten till efterlevandepension enligt lagen om olycksfallsförsäkring i dylika fall upphör, fortsätter rätten till efterlevandepension enligt 8 § 5 mom. lagen om pension för arbetstagare. Beloppet för sistnämnda pension justeras vid samordningen genom att effekten av efterlevandepensionen enligt lagen om olycksfallsförsäkring elimineras. Ett engångsbelopp samordnas däremot inte med efterlevandepensionen enligt lagen om pension för arbetstagare. Den till efterlevandepension berättigade skulle därmed räknat från att det nya äktenskapet börjar eller från att det liv under äktenskapsliknande förhållanden inleds som avbryter efterlevandepensionen börja få ojämkad efterlevandepension enligt lagen om pension för arbetstagare samt ett engångsbelopp motsvarande tre års efterlevandepension. Eftersom detta inte är ändamålsenligt, stadgas i paragrafen att av engångsbeloppet utbetalas endast den del som överstiger den efterlevandepension enligt lagen om pension för arbetstagare som för tre års tid skall utbetalas räknat från den tidpunkt då efterlevandepensionen enligt denna lag upphör.

24 b §. I paragrafen stadgas om hur den till efterlevandepension berättigades egna möjligheter att skaffa sin utkomst skall beaktas i efterlevandepensionens belopp. Detta sker genom en inkomstjämkning. Vid inkomstjämkningen utreds den till efterlevandepension berättigades behov av utkomsttrygghet i form av pension. Härvid jämförs hans arbetsinkomster eller pensionsinkomster med den s.k. inkomstjämkningsgrunden, dvs. den inkomstnivå som gällde vid tidpunkten för arbetstagarens död. De inkomster som överstiger inkomstjämkningsgrunden minskar därmed den efterlevandepension som fastställs enligt 24 §. Minskningen är 30 % av skillnaden mellan den till efterlevandepension berättigades arbetsinkomster eller pensionsinkomster och inkomstjämkningsgrun-

den. Inkomstjämkningsgrunden är 2,15 gånger det i 28 § 6 mom. nämnda minimibeloppet av årsarbetsförtjänsten vid tidpunkten för arbetstagarens död. Inkomstjämkningsgrunden är 92 020 mark enligt 1992 års indexnivå. Till den del som den till efterlevandepension berättigades egna inkomster understiger detta belopp påverkar inkomsterna inte efterlevandepensionens belopp.

I paragrafens 2 mom. stadgas om hur den till efterlevandepension berättigades arbetsinkomster eller pensionsinkomster skall fastställas vid inkomstjämkningen. Vid fastställandet av arbetsinkomsten för den till efterlevandepension berättigade gäller i tillämpliga delar vad som i 28 § 1—5 mom. stadgas om en arbetstagares årsarbetsförtjänst. Till riksdagen avläts separat en proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om olycksfallsförsäkring och av vissa lagar som har samband med den, i vilken föreslås att såsom årsarbetsförtjänst enligt 28 § 1 mom. lagen om olycksfallsförsäkring skall beaktas den arbetsinkomst som arbetstagaren på grund av sin arbetsinkomst vid tiden för olycksfallet sannolikt skulle ha erhållit under en period av ett år. I förslaget till 28 § 2 mom. stadgas att årsarbetsförtjänsten skall uppskattas enligt arbetstagarens stabiliserade förtjänstnivå ifall hans arbetsförtjänst vid tidpunkten för olycksfallet på grund av exceptionella orsaker var högre eller lägre än den stabiliserade förtjänstnivån. Enligt det föreslagna 3 mom. i 28 § skall en studerandes, lärlings, praktikants eller annan ung persons årsarbetsförtjänst fastställas enligt den förtjänstnivå som han efter studierna eller praktikanttiden sannolikt uppnår. Enligt det föreslagna 4 mom. i 28 § skall vid fastställandet av årsarbetsförtjänsten beaktas även de inkomster som samtidigt erhållits i verksamhet som lantbruksföretagare eller företagare i enlighet med grunderna i lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare och lagen om pension för företagare. Avsikten är att de principer som framgår av nämnda stadganden skall tillämpas vid fastställandet av den till efterlevandepension berättigades arbetsinkomst. Härvid är det meningen att utgå från de omständigheter som gällde vid tidpunkten för arbetstagarens död och inte vid tidpunkten för olycksfallet. Däremot är det inte meningen att det i 28 § 6 mom. föreslagna stadgandet om minimibeloppet av årsarbetsförtjänsten skall tillämpas när man fastställer den till efterlevandepension berättigades arbetsinkomster ens i

sådana fall där vederbörande saknar inkomster. Detta gäller också inkomstjämkning i samband med familjepension som betalas med stöd av lagen om olycksfall i militärtjänst.

Om den som är berättigad till efterlevandepension förvärvsarbetar fastställs den inkomst som används vid inkomstjämkningen på basis av den till årsnivå omvandlade arbetsinkomst som han hade vid arbetstagarens död. Motsvarande förfarande tillämpas i fråga om företagare. Om inkomstnivån vid tidpunkten för dödsfallet avvек från den pensionsberättigades stabiliserade inkomstnivå, skall arbetsinkomsten fastställas enligt den inkomstnivå som kan anses stabiliserad. Om den till efterlevandepension berättigade vid arbetstagarens död studerade, genomgick yrkesutbildning eller praktiserade på heltid, fastställs arbetsinkomsten enligt den inkomstnivå som han sannolikt skulle ha efter fullföljda studier i ett arbete som motsvarar studierna. Om den pensionsberättigade inte förvärvsarbetade vid tidpunkten för arbetstagarens död och inte heller arbetade som företagare eller studerade eller genomgick yrkesutbildning, skall det utredas om detta berodde på att vederbörande t.ex. var arbetslös, skötte sina barn eller av någon annan orsak permanent hade lämnat sitt förvärvsarbete.

Om arbetslösheten eller frånvaron från arbetet var exceptionell, fastställs den arbetsinkomst som används vid inkomstjämkningen på basis av den till efterlevandepension berättigades tidigare stabiliserade inkomster i enlighet med 28 § 2 mom. lagen om olycksfallsförsäkring. Om den pensionsberättigade var borta från sitt arbete eftersom han var vårdledig för att sköta småbarn, bör det i regel anses att han stannat hemma av exceptionella orsaker. Härvid skall arbetsinkomsten fastställas på basis av den stabiliserade inkomsten under tiden i arbete och anges enligt den nivå som gällde vid tidpunkten för arbetstagarens död. Om den till efterlevandepension berättigade redan under många år före arbetstagarens död hade varit arbetslös eller av någon annan orsak borta från arbetslivet, trots att han skaffat sig utbildning eller ett yrke, och inte heller hade uppburet pension, kan han över huvud taget inte anses ha sådana inkomster som skall beaktas vid inkomstjämkningen.

Såsom den till efterlevandepension berättigades pensionsinkomst beaktas sådana i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare näm-

da grundpensioner som grundar sig på invaliditet eller ålderdom samt därmed jämförbara familjepensioner och minskad avträdelsepension enligt lagen om avträdelsepension (16/74). Jord- och skogsbruksministeriet bereder i samband med budgetpropositionen för 1993 ett förslag till lag om avträdelsevederlag för lantbruksföretagare. Avsikten är att lagen skall träda i kraft vid ingången av 1993. I samband med nämnda lagproposition är avsikten även att ändra 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare sålunda, att grundbeloppet av det avträdelsevederlag som betalas till lantbruksföretagarna i samband med jämkningen av pensionerna enligt den sistnämnda lagen jämställs med de grundpensioner som räknats upp i nämnda lagrum. Härvid beaktas även grundbeloppet av avträdelsevederlaget vid inkomstjämkningen av familjepensionen enligt lagen om olycksfallsförsäkring. Dessutom beaktas olycksfallspension, livränta, familjepension, och försörjningspension som utbetalas med stöd av lagen om olycksfallsförsäkring, lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare, lagen om olycksfall i militärtjänst, lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48) samt annan lag, som berättigar till en ersättning som bestäms i enlighet med stadgandena i lagen om olycksfallsförsäkring, ävensom med dessa jämförbar fortlöpande ersättning som utbetalas med stöd av trafikförsäkringslagen (279/59). Sådan familjepension eller därmed jämförbar ersättning vilken den till efterlevandepension berättigade har rätt till på grund av det dödsfall för vilket ersättning nu beviljas, beaktas dock inte i inkomstjämkningen. Sistnämnda begränsning är nödvändig eftersom olycksfallsförsäkringen i annat fall skulle förlora sin primära ställning i förhållande till de andra socialförsäkringssystemen.

Endast fortlöpande ersättningar beaktas. Förmåner som beviljats för viss tid kan inte betraktas som stabiliserad pensionsinkomst. Den inkomst som beaktas i inkomstjämkningen skall härvid fastställas på basis av den arbetsinkomst som stabiliserat sig under tiden i arbete. Om den till efterlevandepension berättigade inte fått en fortlöpande förmån till fullt belopp, beaktas den dock, med avvikelser från nedan nämnda undantag, i inkomstjämkningen enligt beloppet för full förmån. Exempelvis delinvalidpension enligt lagen om pension för arbetstagare omvandlas att motsvara det belopp som den som uppbär efterlevandepension

hade fått om han vid arbetstagarens död hade uppburit full invalidpension. Likaså beaktas olycksfallspension som betalas enligt lagen om olycksfallspension och som grundar sig på partiell nedgång i arbetsförmågan på samma sätt som om arbetsförmågan hade gått helt förlorad. Om fortlöpande förmån som skall beaktas som pensionsinkomst betalas till följd av att den till efterlevandepension berättigade själv är arbetsoförmögen, beaktas i inkomstjämkningen inte sådana förvärvsinkomster som han eventuellt har utöver pensionen. Inte heller skall de arbetsinkomster som en pensionstagare har utöver sin ålderspension eller arbetslöshetspension beaktas i inkomstjämkningen, eftersom dessa inte kan anses stabiliserade.

I paragrafens 3 mom. stadgas om ett undantag från den huvudregel enligt vilken arbetsinkomster utöver pensionsinkomst eller motsvarande förmån inte skall beaktas i inkomstjämkningen. Regeln gäller inte sådan familjepension eller försörjningspension som betalas till följd av annat dödsfall än det som nu skall ersättas. Inte heller gäller regeln sådan fortlöpande livränta som grundar sig på de stadganden i lagen om olycksfallsförsäkring som var i kraft före 1982 eller på stadgandena i lagen om skada, ådragen i militärtjänst. I fråga om de lägre invaliditetsgraderna fastställs livräntans storlek i huvudsak utgående från det medicinska men som föreligger. Det är inte alltid självklart att skadan har en betydande inverkan på livräntetagarens förvärvsförmåga. Lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90) och lagen om avträdelsepension utgår från att det jämsides med den pension som avses i nämnda lagar kan förekomma förvärvsinkomst, för vilken alltid ny pension även intjänas. Även pensionsnivån har delvis dimensionerats med beaktande av detta. Samma sak borde även gälla grundbeloppet av avträdelsevederlaget för lantbruksföretagare som avses ovan i det lagförslag som nämns ovan i motiveringen till paragrafens 2 mom. Om man i dessa fall utesluter den till efterlevandepension berättigades arbetsinkomster ur inkomstjämkningen, kunde detta ha som följd att behovet av familjepension bedöms på fel sätt. I de här fallen beaktas därför i samband med inkomstjämkningen dels familjepension, försörjningspension och livränta, basbeloppet av den pension som betalas utgående från lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare samt en minskad

pension enligt lagen om avträdelsepension och dels de förvärvsinkomster som kan anses som stadigvarande. Samma princip borde tillämpas även beträffande basbeloppet för avträdelsevederlaget för lantbruksföretagare. Härvid omvandlas nämnda förmåner inte heller till nivån för full förmån, utan de beaktas i enlighet med de faktiska beloppen.

Paragrafens 4 mom. innehåller ett stadgande enligt vilket man med de förmåner som avses ovan även kan jämställa motsvarande förmåner som betalas från främmande stater.

24 c §. Enligt paragrafens 1 mom. betalas efterlevandepensionen till ojämkat belopp, dvs. enligt de basbelopp som stadgas i 24 § 1 mom., under minst tolv kalendermånader efter arbetstagarens död. Om rätten till efterlevandepension under den här tiden upphör till följd av ett nytt äktenskap eller ett liv under äktenskapsliknande förhållanden, betalas till den till efterlevandepension berättigade ett engångsbelopp motsvarande tre års pension. Detta engångsbelopp beräknas på basis av den månatliga pension som senast betalades till honom. I sådana fall där den till efterlevandepension berättigade vid tidpunkten för arbetstagarens död hade vårdnaden om ett eller flera barn som är berättigade till barnpension efter arbetstagaren, betalas efterlevandepensionen enligt ojämkat belopp ända tills rätten till barnpension har upphört för samtliga barn.

Utbetalningen av barnpension skjuter upp inkomstjämkningen endast under förutsättning att den till efterlevandepension berättigade vid tidpunkten för arbetstagarens död hade vårdnaden om de barn som var berättigade till barnpension. Stadgandet hindrar därmed inte att den av inkomstjämkningen föranledda minskningen görs på den efterlevandepension som betalas räknat från ingången av den trettonde kalendermånaden efter arbetstagarens död i exempelvis sådana fall, där arbetstagaren har efterlämnat endast sådana till barnpension berättigade barn som är från hans tidigare äktenskap och som den till efterlevandepension berättigade inte haft vårdnaden om. Den minskning som inkomstjämkningen föranleder görs i detta fall på den efterlevandepension som pensionstagaren, beroende på antalet barnpensionstagare, härvid är berättigad till med stöd av 24 §. Också de ändringar som senare eventuellt sker i fråga om antalet barnpensionstagare påverkar det basbelopp från vilket minskningen görs. I regel görs minsk-

ningen från efterlevandepensioner som är 40 % av arbetstagarens årsarbetsförtjänst.

Med vårdnadsförhållande avses att ifrågavarande make eller sambo i praktiken faktiskt deltog i barnets underhåll. Det krävs dock inte att barnet och maken ovillkorligen måste bo i samma hushåll för att ett vårdnadsförhållande skall föreligga. Ett vårdnadsförhållande kan t.ex. existera om barnet på grund av studier bor på annan ort, men fortfarande är ekonomiskt beroende av den som har rätt till efterlevandepension. Vårdnadsförhållandet kan inte heller i dessa fall fortsätta efter det att barnet fyllt 25 år. Om barnpensionstagaren har bildat egen familj och bor i eget hushåll kan ett vårdnadsförhållande i regel inte heller anses föreligga.

Paragrafens 2 mom. gäller efterlevandepensionens belopp i sådana fall, då utbetalningen av barnpension påbörjas efter det att efterlevandepensionen redan har betalats till inkomstjämkat belopp. En sådan situation kan uppstå om barnpension med stöd av 23 b § 1 mom. börjar betalas till följd av att barnet inleder studier eller yrkesutbildning efter fyllda 18 år. I och med att barnet efter det att inkomstjämkningen gjorts blir berättigat till barnpension, skulle detta med stöd av de föreslagna 24 § 1 och 5 mom. leda till en minskning av efterlevandepensionens basbelopp, dvs. det belopp på vilket den av inkomstjämkningen föranledda minskningen har gjorts. Eftersom det i dessa fall inte är ändamålsenligt att minska efterlevandepensionens basbelopp eller att eliminera effekten av inkomstjämkningen, stadgas i momentet att efterlevandepensionen med avvikan- de från stadgandena i 24 § under den tid studierna pågår skall betalas enligt det inkomstjämkade belopp som pensionstagaren senast uppbar innan studierna inleddes. Detta stadgande hindrar därmed inte att efterlevandepensionens basbelopp höjs på den grund att utbetalningen av barnpension i fråga om något annat barn upphör till följd av att barnet fyller 18 år eller då studier som inletts före inkomstjämkningen avslutas.

Eftersom det inte heller i de fall som avses i momentet är motiverat att maximibeloppet för familjepensionen överskrids, stadgas att inkomstjämkad efterlevandepension dock inte betalas till den del som det sammanlagda beloppet av efterlevandepensionen och barnpensionerna överstiger familjepensionens maximibelopp, dvs. 70 % av arbetstagarens årsarbetsförtjänst. När det är fråga om det inbördes

förhållandet mellan dels det tillägg som i ovan nämnda fall betalas till helt föräldralöst barn med stöd av 24 § 4 mom. och dels den inkomstjämkade efterlevandepensionen som betalas till den som har rätt till efterlevandepension, skall den minskning som föranleds av att familjepensionens maximibelopp överskrids i första hand göras i efterlevandepensionen. Den överskjutande delen avdras därmed alltid från den andel som tillfaller den till efterlevandepension berättigade. Sådana avslutade studier som ett barn har inletts efter det att inkomstjämkningen förrättats föranleder inte heller någon ändring i efterlevandepensionens basbelopp. De i detta moment nämnda fallen utgör undantag från den huvudprincip i 24 § 1 och 5 mom. enligt vilken efterlevandepensionens belopp är beroende av eventuella ändringar som sker i fråga om antalet barn som är berättigade till barnpension.

Paragrafens 3 mom. innehåller ett stadgande om hur den minskning som inkomstjämkningen föranleder skall göras i tekniskt avseende. De ersättningar för inkomstbortfall som avses i lagen om olycksfallsförsäkring beräknas, inklusive den nuvarande familjepensionen, på basis av arbetstagarens årsarbetsförtjänst enligt den nivå som gällde då olycksfallet inträffade eller yrkessjukdomen yppade sig. Den sålunda beräknade pensionen betalas med stöd av 60 § 2 mom. i denna lag och med beaktande av den årliga indexjustering om vilken stadgas i 9 § lagen om pension för arbetstagare. Det är inte heller i fråga om familjepensionen ändamålsenligt att ändra denna princip. I synnerhet i samband med yrkessjukdomar kan flera år förflyta mellan tidpunkten då sjukdomen yppade sig och tidpunkten då det av sjukdomen föranledda dödsfallet inträffade. Den minskning som föranleds av inkomstjämkningen beräknas dock enligt nivån vid tidpunkten för arbetstagarens död. För att minskningen skall kunna göras enligt rätt nivå när det gäller efterlevandepensionen, omvandlas i enlighet med grunderna i 9 § lagen om pension för arbetstagare det belopp som skall avdras i överensstämmelse med den nivå som gällde vid tidpunkten då olycksfallet inträffade eller yrkessjukdomen yppade sig, varefter i den med detta belopp minskade efterlevandepensionen görs indexjustering på det sätt som avses i 60 § 2 mom.

25 §. I paragrafen stadgas om utbetalning av begravningshjälp. Paragrafens innehåll motsva-

rar till största delen den nuvarande 23 § 1 mom. 1 punkten. Det fastställda beloppet för begravningshjälpen betalas till arbetstagarens dödsbo, ifall begravningskostnaderna har betalats med dödsboets tillgångar. I annat fall betalas dessa kostnader upp till ett fastställt belopp åt dem som har ombesörjt begravningen. I fall där arbetstagaren försvunnit och där man i regel anordnar en minnesstund, betalas begravningshjälpen till dem som kan betraktas som delägare i dödsboet. Delägarna fastställs på basis av den situation som rådde vid tidpunkten för det olycksfall som ledde till att arbetstagaren sannolikt dött eller, i fråga om arbetstagare som försvunnit till sjöss, vid tidpunkten för försvinnandet enligt beskrivningen i 59 §.

43 §. Eftersom det tidigare har föreslagits att 6 och 7 §§ gällande vilka som betraktas som anhöriga skall upphävas, preciseras ordalydelsen i denna paragraf genom att hänvisningen till arbetstagarens anhöriga stryks.

45 §. I paragrafen stadgas om försäkringsanstaltens skyldighet att inom ett år från ansökan om skadestånd till följd av dödsfall eller försvinnande ge beslut om hur den till efterlevandepension berättigades arbets- eller pensionsinkomster påverkar inkomstjämkningen. Avsikten med stadgandet är att beloppen på de arbets- eller pensionsinkomster som används vid inkomstjämkningen skall utredas i det skedet då det är lättast att få fram dessa uppgifter. Av beslutet skall framgå beloppet av de inkomster som den till efterlevandepension berättigades inkomstjämkning baserar sig på. Dessutom skall det framgå hur stor minskning av efterlevandepensionen dessa inkomster föranleder. Om försäkringsanstalten anser att den till efterlevandepension berättigades inkomster stannar under inkomstjämkningsgrunden, behöver inkomstbeloppet inte särskilt uppges i beslutet. Härvid räcker det att konstatera att inkomsterna inte påverkar efterlevandepensionens belopp. I försäkringsanstaltens beslut har den till efterlevandepension berättigade sedvanlig rätt att söka ändring med stöd av 53 a § 1 mom.

46 och 49 §§. I nuvarande 46 § 1 mom. stadgas om rättande av olycksfallspension, menersättning, till dem hörande tillägg eller familjepension i sådana fall där väsentliga förändringar sker i de omständigheter som påverkar storleken av dessa förmåner. I nuvarande 49 § stadgas om tidpunkten då ändringen

skall företas. Eftersom det ovan föreslagna 5 mom. i 24 § till dessa delar innehåller ett särskilt stadgande gällande familjepensionen, stryks i 46 § 1 mom. och i 49 § hänvisningen till familjepensionen.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1993. Lagen tillämpas på sådana fall där arbetstagaren har dött till följd av olycksfall eller yrkessjukdom efter det att lagen har trätt i kraft. Avsikten är att lagen därmed skall gälla även sådana olycksfall eller yrkessjukdomar som har inträffat eller yppat sig innan lagen träder i kraft, men där dödsfallet har ägt rum efter ikraftträdandet. Ikraftträdelsestadgandet utgör till denna del ett undantag från den princip som i regel tillämpas inom olycksfallsförsäkringen. I fråga om exempelvis yrkessjukdomar som uppstått till följd av exponering för asbest och som har dödlig utgång kan sjukdomens förlopp variera avsevärt. Ifall den på basis av de första symptomen fastställda tidpunkten för uppkomsten av en yrkessjukdom är avgörande, har detta som följd att man i samma typ av fall länge tillämpas två olika familjepensionssystem som beviljar olika förmåner. Detta förfarande skulle vara slumpmässigt beroende av sjukdomens förlopp. Eftersom det i familjepensionsskyddet dessutom är fråga om de pensionsberättigades utkomsttrygghet, är det inte motiverat att behandla en viss förmånstagargrupp på ett sätt som avviker från de principer som tillämpas inom familjepensionssystemet med den enda motiveringen att olycksfallet med dödlig utgång har inträffat eller yrkessjukdomen har yppat sig innan lagen trädde i kraft.

Enligt ikraftträdelsestadgandet gäller lagen även sådana adoptivbarn på vilkas adoptivförhållande tillämpas de stadganden som gällde innan adoptionslagen trädde i kraft. Enligt ikraftträdelsestadgandet har dessa barn dock inte medan adoptionen är i kraft rätt att efter sin biologiska förälder få sådana förmåner som till följd av dödsfall betalas med stöd av denna lag. Denna begränsning är nödvändig eftersom adoptivbarnet i nämnda adoptivförhållanden behåller sin rätt till förmåner efter sina biologiska föräldrar. Motsvarande stadgande har ingått i den 7 § som upphävs i den nuvarande lagen.

Tillämpningen av lagen utsträcks dessutom

till ett barn som har ställning som erkänt barn och till ett barn till vilket arbetstagaren vid sin död hade förbundit sig eller var förpliktad att betala underhållsbidrag enligt den genom lagen angående införande av lagen om faderskap (701/75) upphävda lagen om barn utom äkten-skap (173/22).

Det markbelopp som stadgas i lagens 16 § 3 mom. har angivits i 1992 års nivå. Detta belopp används som utgångspunkt för den indexjustering som förutsätts i 60 § 1 mom.

Beträffande olycksfall som inträffat före den 1 januari 1982 används inte invaliditetsklasser vid fastställandet av invaliditeten, utan invaliditetsgrad. Lagens 23 § 3 mom., som gäller orsakssambandet mellan olycksfallet och döds-fallet, kan således inte tillämpas direkt på dessa olycksfall. Men anledning härav har i ikraft-trädelsestadgandena intagits ett särskilt stad-gande om tillämpningen av motsvarande prin-cip på dödsfall som orsakas av dylika olycks-fall.

Avsikten är att lagens 24 § 6 mom. skall

tillämpas på redan löpande barnpensioner så, att såsom det belopp som skall samordnas betraktas grundbeloppet för barnpensionen enligt familjepensionslagen då lagen träder i kraft.

3. Lagstiftningsordning

Genom propositionen försvagas inte det lag-stadgade grundskydd beträffande utkomsten som avses i 66 § riksdagsordningen, utan för-slaget avser att förhindra överbetalning av pensioner. Minimiutkomsten försämras inte för någons vidkommande till följd av proposition-en, eftersom det allmänna familjepensionssyste-met i sista hand tryggar minimiutkomsten.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om olycksfallsförsäkring

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 20 augusti 1948 om olycksfallsförsäkring (608/48) 6 och 7 §§, dessa lagrum sådana de lyder, 6 § i lag av den 10 juli 1981 (526/81) och 7 § ändrad genom sistnämnda lag och lag av den 16 juni 1950 (286/50),

ändras i 14 § 1 mom. det inledande stycket och 2 punkten, i 16 § 1 mom. det inledande stycket och 3 punkten samt 16 § 3 mom., 23—25 §§, 43 § 1 mom., 46 § 1 mom. och 49 §, dessa lagrum sådana de lyder i nämnda lag av den 10 juli 1981, samt

fogas till lagen nya 23 a—23 d och 24 a—24 c §§ samt en ny 45 § i stället för den 45 § som upphävts genom nämnda lag av den 10 juli 1981 som följer:

14 §

Skadestånd för skada eller sjukdom på grund av olycksfall i arbete utges:

2) i form av familjepension efter arbetstagaren; samt

16 §

Beloppet av dagpenning, olycksfallspension och familjepension fastställs så att

3) familjepensionens maximibelopp årligen utgör 70 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst och att pensionsbeloppet bestäms i enlighet med 24 och 24 a—24 c §§.

Begravningshjälpen utgör 17 900 mark.

23 §

Om en arbetstagare har dött till följd av ett olycksfall, betalas efter honom familjepension och begravningshjälp. Familjepensionen betalas i form av efterlevandepension och barnpension.

Vad som stadgas i 1 mom. gäller även när en person i sjöarbetsförhållande har försvunnit eller när utredning om dödsfall i andra fall inte kan företas, men det är sannolikt att arbetsta-

garen har dött till följd av ett olycksfall. I 59 § stadgas om de omständigheter under vilka en person i sjöarbetsförhållande anses försvunnen. I de fall som nämns i detta moment kan familjepension beviljas för viss tid.

En sådan arbetstagares dödsfall vars invaliditetsklass är minst 18 anses vara följden av ett olycksfall, om det inte kan anses sannolikt att den av olycksfallet orsakade skadan eller sjukdomen inte väsentligen har medverkat därtill.

23 a §

En arbetstagares äkta make har rätt till efterlevandepension.

Till efterlevandepension är på ansökan, enligt vad som stadgas i 3 mom., berättigad även en sådan person med vilken arbetstagaren utan att vara gift fortgående levde i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden och med vilken arbetstagaren har eller hade haft ett gemensamt barn eller med vilken arbetstagaren har ett avtal om inbördes underhåll som fastställts av en myndighet. På motsvarande sätt föreligger rätt till pension även när ett gemensamt barn föddes efter arbetstagarens död.

En person som avses i 2 mom. är berättigad till efterlevandepension, om arbetstagaren inte

var gift vid sin död. Om arbetstagaren vid sin död levde i äktenskapsliknande förhållanden enligt 2 mom. och åtskils från sin äkta make och ansökan om upplösning av äktenskapet var anhängig, har den person som avses i 2 mom. i stället för den äkta maken rätt till efterlevandepension.

23 b §

En arbetstagares barn har rätt till barnpension om det inte har fyllt 18 år vid arbetstagarens död. Också ett sådant barn till arbetstagaren som har fyllt 18 år och som studerar på heltid eller genomgår yrkesutbildning eller som på grund av arbetsoförmåga orsakad av sjukdom, lyte eller skada vid arbetstagarens död var oförmöget att försörja sig har rätt till barnpension så länge nämnda omständighet föreligger, dock högst tills barnet fyller 25 år.

Också ett sådant barn till arbetstagarens äkta make eller till en person som avses i 23 a § 2 mom. har rätt till barnpension enligt 1 mom., om arbetstagaren svarade för barnets underhåll och maken eller den person som avses i 23 a § 2 mom. har rätt till efterlevandepension efter arbetstagaren.

Ett barn har alltid rätt till barnpension efter sin egen förälder. Barnpension betalas dock inte efter flera än två förmånsåtagare samtidigt.

23 c §

Om ett äktenskap har ingåtts efter det olycksfall i arbete som ledde till arbetstagarens död, har den äkta maken inte rätt till efterlevandepension, om det inte har fötts ett barn i äktenskapet eller om äktenskapet inte har pågått minst tre år. På motsvarande sätt har inte heller en person som avses i 23 a § 2 mom. och med vilken arbetstagaren fortgående levde i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden rätt till efterlevandepension i de fall då förhållandet har inletts efter olycksfallet i arbete, om inte ett gemensamt barn har fötts efter att det äktenskapsliknande förhållandet inleddes eller ett sådant i 23 a § 2 mom. avses förhållande har fortgått minst tre år. Är den äkta maken eller en person som avses i 23 a § 2 mom. av ovan nämnda orsaker inte berättigad till efterlevandepension, har inte heller nämnda makes eller persons barn rätt till barnpension efter arbetstagaren.

23 d §

Rätten till familjepension börjar dagen efter

dagen för dödsfallet eller försvinnandet eller efter nämnda dag när de villkor som anges i 23 b § 1 mom. uppfylls.

Rätten till efterlevandepension upphör när den till efterlevandepension berättigade ingår äktenskap eller på det sätt som avses i 23 a § 2 mom. utan att ingå äktenskap lever fortgående i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden tillsammans med en annan person och förutsättningarna för pensionsrätt enligt nämnda lagrum uppfylls.

Rätten till barnpension upphör när de villkor för utbetalning av pension som anges i 23 b § 1 mom. upphör eller när barnet därförinnan har adopterats av någon annan än den som uppstår efterlevandepension efter arbetstagaren eller pensionstagarens make.

24 §

Efterlevandepensionens belopp är

1) 40 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om enda förmånstagare är den till efterlevandepension berättigade,

2) 35 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om förmånstagare är den till efterlevandepension berättigade och ett till barnpension berättigat barn,

3) 30 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om förmånstagare är den till efterlevandepension berättigade och två till barnpension berättigade,

4) 20 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om förmånstagare är den till efterlevandepension berättigade och tre till barnpension berättigade, samt

5) 15 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om förmånstagare är den till efterlevandepension berättigade och fyra eller flera till barnpension berättigade.

När efterlevandepensionens storlek bestäms beaktas den till efterlevandepension berättigades arbetsinkomst eller pensionsinkomst på det sätt som stadgas i 24 b §.

Det sammanlagda beloppet av barnpensionerna är

1) 25 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om ett barn är berättigat till barnpension,

2) 40 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om två barn är berättigade till barnpension,

3) 50 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om tre barn är berättigade till barnpension, samt

4) 55 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om fyra eller flera barn är berättigade till barnpension.

Det sammanlagda beloppet av barnpensionerna fördelas jämnt mellan de barn som är berättigade till pension. Är föräldralösa barn berättigade till pension, läggs till det sammanlagda beloppet av barnpensionerna 15 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, dock högst så mycket att det sammanlagda beloppet av efterlevande- och barnpensionerna inte överstiger maximibeloppet av familjepensionen. Tillägget fördelas jämnt mellan de nämnda föräldralösa barnen.

Om antalet personer som är berättigade till familjepension förändras eller om det barn som är berättigat till barnpension blir föräldralöst, justeras familjepensionens belopp och fördelningen av pensionen mellan de till pension berättigade vid ingången av månaden efter förändringen och med beaktande även av vad som stadgas i 24 c § 2 mom.

Till barn som är berättigat till barnpension med stöd av familjepensionslagen (38/69) betalas barnpensionen enligt denna lag dock minskad med grundbeloppet av barnpensionen enligt familjepensionslagen. Det belopp med vilket pensionen minskas utgörs av grundbeloppet av barnpensionen enligt familjepensionslagen vid ingången av det år då rätten till pension enligt denna lag uppkommer.

24 a §

En till efterlevandepension berättigad vars rätt till pension i enlighet med 23 d § 2 mom. upphör på grund av äktenskap eller ett äktenskapssliknande förhållande enligt 23 a § 2 mom. erhåller ett engångsbelopp motsvarande tre års efterlevandepension. Som beräkningsgrund används den månatliga pension som senast utbetalats. Om den till efterlevandepension berättigade, oberoende av ett nytt äktenskap eller äktenskapsliknande förhållande, till följd av samma dödsfall är berättigad till familjepension enligt 8 § 5 mom. lagen om pension för arbetstagare, består engångsbeloppet dock endast av den del som överstiger beloppet av nämnda familjepension för tre års tid.

24 b §

När en efterlevandepension fastställs beaktas den till efterlevandepension berättigades arbetsinkomst eller pensionsinkomst genom inkomst-

jämkning. Vid inkomstjämknigen minskas den efterlevandepension som avses i 24 §, om den till efterlevandepension berättigades arbetsinkomst eller pensionsinkomst vid arbetstagarens död översteg inkomstjämkningsgrunden. Avdraget är 30 procent av skillnaden mellan arbetsinkomsten eller pensionsinkomsten och inkomstjämkningsgrunden. Inkomstjämkningsgrunden är det i 28 § 6 mom. avsedda minimibeloppet av årsarbetsförtjänsten vid tidpunkten för arbetstagarens död multiplicerat med 2,15.

För inkomstjämknigen fastställs den till efterlevandepension berättigades arbetsinkomst eller pensionsinkomst vid tidpunkten för arbetstagarens död. Vid fastställandet av arbetsinkomsten gäller i tillämpliga delar vad som i 28 § 1—5 mom. stadgas om en arbetstagares årsarbetsförtjänst. Såsom pensionsinkomst beaktas fortlöpande pensioner som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare samt därmed jämförbara familjepensioner samt minskad avträdelsepension enligt lagen om avträdelsepension (16/74), ävensom fortlöpande olycksfallspension, livränta, familjepension och försörjningspension som utbetalas med stöd av denna lag, lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare (1026/81), lagen om olycksfall i militärtjänst (1211/90) och lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48) samt annan lag enligt vilken ersättningen bestäms i enlighet med stadgandena i lagen om olycksfallsförsäkring, ävensom med dessa jämförbara ersättning som utbetalas med stöd av trafikförsäkringslagen (279/59). Sådan familjepension eller därmed jämförbar ersättning som den till efterlevandepension berättigade har rätt till på grund av det dödsfall för vilket ersättning nu beviljas beaktas dock inte i inkomstjämknigen. Om pension eller annan motsvarande ersättning som den till efterlevandepension berättigade uppstår till följd av sin egen arbetsoförmåga inte beviljats till fullt belopp, beaktas den i inkomstjämknigen enligt beloppet av full förmån.

Om den till efterlevandepension berättigade uppstår i 2 mom. nämnd familjepension, försörjningspension, fortlöpande livränta eller pension enligt lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90) eller lagen om avträdelsepension, skall i inkomstjämknigen med avvikelse från 1 mom. även beaktas hans arbetsinkomst eller den pensionsinkomst som han får på grund av arbetsoförmåga.

Som pensionsinkomst kan på samma grunder även beaktas förmåner som betalas från främmande stater och som motsvarar ovan nämnda förmåner.

24 c §

Efterlevandepensionen betalas inkomstjämkad räknat från ingången av den trettonde kalendermånaden efter arbetstagarens död. Om den till efterlevandepension berättigade vid arbetstagarens död hade vårdnaden om ett eller flera barn som har rätt till barnpension efter arbetstagaren, betalas efterlevandepensionen inkomstjämkad dock först från det rätten till barnpension har upphört för alla dessa barn.

Om barnpension till följd av att barnet inleder studier eller yrkesutbildning börjar betalas efter att efterlevandepensionen har beviljats till inkomstjämkat belopp, betalas efterlevandepensionen även för denna tid enligt det inkomstjämkade belopp som den till efterlevandepension berättigade senast uppbar innan studierna inleddes, men dock högst till ett sådant belopp att det sammanlagda beloppet av efterlevandepensionen och barnpensionerna inte överstiger det i 16 § 1 mom. stadgade maximibeloppet för familjepensionen.

Den av inkomstjämkningen föranledda minskningen av efterlevandepensionen görs genom att man i enlighet med grunderna i 9 § lagen om pension för arbetstagare omvandlar det belopp som skall avdras i överensstämmelse med indexnivån vid tidpunkten för olycksfallet.

25 §

I begravningshjälp betalas till arbetstagarens dödsbo det belopp som nämns i 16 §, om begravningskostnaderna har betalats ur dödsboets tillgångar. I annat fall betalas begravningshjälpen till dem som ombesörjer arbetstagarens begravning, dock inte mer än vad som borde ha betalats till dödsboet.

Om begravning till följd av försvinnande inte har kunnat äga rum, betalas begravningshjälpen till dem som kan betraktas som delägare i dödsboet.

43 §

När anmälan om ett olycksfall i arbete har lämnats till en försäkringsanstalt och rätten till skadestånd är ostridig, men försäkringsanstalten anser att skadeståndsskyldigheten ankommer på en annan försäkringsanstalt, är förstnämnda försäkringsanstalt skyldig att utan

dröjsmål på den skadeståndsskyldiga försäkringsanstaltens vägnar till vederbörande i förskott på skadeståndet utbetala ett belopp som till storleken ungefär motsvarar skadeståndet. Ifall enighet inte uppnås om vilken försäkringsanstalt som är skadeståndsskyldig, skall denna fråga underställas olycksfallsnämnden för avgörande. I olycksfallsnämndens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

45 §

Försäkringsanstalten skall inom ett år räknat från det den mottagit ansökan om skadestånd till följd av ett dödsfall eller ett försvinnande ge ett beslut om hur den till efterlevandepension berättigades arbetsinkomster eller pensionsinkomster påverkar efterlevandepensionen.

46 §

Om väsentlig förändring sker i de omständigheter som påverkar storleken av olycksfallspension, menersättning eller till dem hörande tillägg, kan skadeståndets belopp rättas.

49 §

Om olycksfallspension, menersättning eller ersättning för hemvårdskostnader skall indras, utbetalningen av den avbrytas eller dess belopp minskas av orsaker som inte kunnat förutses, görs ändringen den närmast följande dag då detta är möjligt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Denna lag tillämpas på sådana dödsfall och i 23 § 2 mom. avsedda försvinnanden som inträffat sedan lagen har trätt i kraft.

Vad som i denna lag stadgas om barn tillämpas på adoptivbarn också i sådana fall då en domstol har gett sitt samtycke till adoptionen före den 1 januari 1980. Medan adoptionen är i kraft betraktas dessa adoptivbarn dock inte som barn till sina biologiska föräldrar. Som barn enligt denna lag anses också ett barn som har ställning som erkänt barn och likaså ett barn till vilket arbetstagaren vid sin död hade förbundit sig eller var förpliktad att betala underhållsbidrag enligt lagen om barn utom äktenskap (173/22).

Det markbelopp som stadgas i 16 § 3 mom. i denna lag motsvarar det i 9 § lagen om pension för arbetstagare angivna löneindextal som fastställts för 1992.

Om olycksfallet har inträffat före den 1

januari 1982, anses vid tillämpningen av denna lag en sådan livräntetagares död vars invaliditetsgrad är minst nittio av hundra vara en följd av olycksfallet, om det inte kan anses sannolikt att den skada eller sjukdom som olycksfallet föranlett inte inverkat väsentligt på det.

På familjepensioner som utbetalas skall 24 § 6 mom. i denna lag tillämpas så att samordningen görs när denna lag träder i kraft och att det belopp med vilket pensionen minskas utgörs av det vid ifrågavarande tidpunkt gällande pensionsbeloppet enligt familjepensionslagen.

Helsingfors den 4 september 1992

Republikens President
MAUNO KOIVISTO

Social- och hälsovårdsminister *Jorma Huuhtanen*

Lag

om ändring av lagen om olycksfallsförsäkring

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 20 augusti 1948 om olycksfallsförsäkring (608/48) 6 och 7 §§, dessa lagrum sådana de lyder, 6 § i lag av den 10 juli 1981 (526/81) och 7 § ändrad genom sistnämnda lag och lag av den 16 juni 1950 (286/50),

ändras i 14 § 1 mom. det inledande stycket och 2 punkten, i 16 § 1 mom. det inledande stycket och 3 punkten samt 16 § 3 mom., 23—25 §§, 43 § 1 mom., 46 § 1 mom. och 49 §, dessa lagrum sådana de lyder i nämnda lag av den 10 juli 1981, samt

fogas till lagen nya 23 a—23 d och 24 a—24 c §§ samt en ny 45 § i stället för den 45 § som upphävts genom nämnda lag av den 10 juli 1981 som följer:

Gällande lydelse

6 §

Med angörig till arbetstagare avses i denna lag, såvida inte av stadgandena i 23 § 1 mom. 3 punkten och 2 mom. samt 25 § annat följer:

- 1) make samt barn under aderton år ävensom
- 2) barn som fyllt aderton år samt föräldrar, adoptiv-, mor- och farföräldrar samt syskon under aderton år, om nämnda personers arbetsförmåga och förmögenhet är så ringa att de med avseende på sitt uppehälle i betydande grad varit beroende av arbetstagaren.

7 §

Såsom i 6 § avsett barn betraktas, förutom arbetstagarens eget barn, även adoptivbarn, makes barn vars försörjare maken är, sådant utom äktenskapet fött barn beträffande vilket arbetstagarens underhållsplikt genom domstols utslag eller avtal blivit fastställd samt sådant annat barn vars underhåll arbetstagaren antingen i sitt eget hem eller annorstädes ombesörjt. Barn som lämnats till tredje person såsom adoptivbarn skall dock inte medan adoptivförhållandet varar betraktas såsom i 6 § avsett barn till sina biologiska föräldrar.

14 §

Skadestånd för skada eller sjukdom till följd av olycksfall i arbete utges:

-
- 2) till arbetstagarens anhöriga i form av familjepension; samt
-

Föreslagen lydelse

(Upphävs)

(Upphävs)

14 §

Skadestånd för skada eller sjukdom på grund av olycksfall i arbete utges:

-
- 2) i form av familjepension efter arbetstagaren; samt
-

Gällande lydelse

16 §

Beloppet av dagpenning, olycksfallspension och familjepension fastställs *på grundval av arbetstagarens årsarbetsförtjänst sålunda*, att

3) familjepensionen för en anhörig årligen utgör 40 procent, för två anhöriga 55 procent och för tre eller flera anhöriga 65 procent av årsarbetsförtjänsten.

Begravningshjälpen utgör 1 400 mark.

23 §

Har olycksfall medfört arbetstagares död eller har person i sjuärbetsförhållande försvunnit, skall utöver de belopp som med stöd av föregående paragrafen kan komma i fråga utges:

1) i begravningshjälp till den avlidnes dödsbo eller den försvunnes anhöriga i 16 § nämnt belopp, om begravningskostnaderna betalas med dödsboets tillgångar eller begravning till följd av försvinnandet inte kunnat äga rum; i annat fall utges till dem som ombesörjt den avlidnes begravning beloppet av kostnaderna för den, dock inte utöver vad till dödsboet borde ha batalts;

2) familjepension, vilken utgår från dagen efter dödsdagen eller försvinnandet, till änkan. Rätten till familjepension upphör om änkan ingår nytt äktenskap,

3) familjepension, vilken utgår från dagen efter dödsdagen eller försvinnandet, till barn intill aderton års ålder. Barn, som efter uppnådd aderton års ålder utan att vara i förvärvsarbete ännu åtnjuter undervisning för utbildning till framtida yrke eller befattning eller som på grund av fysiskt eller psykiskt handikapp är oförmöget att försörja sig, är på ansökan berättigad till familjepension på grundval av studier högst intill tjuogoett års ålder och på grundval av fysiskt eller psykiskt handikapp så länge handikappet fortgår, om det uppstått innan barnet fyllt tjuogoett år;

4) familjepension, vilken utgår från dagen efter dödsdagen eller försvinnandet, på ansökan till annan anhörig så länge som denna inte kan antagas få sin utkomst genom sådant tillbudsstående arbete som han skäligen kan förutsättas utföra med hänsyn till sin utbildning, tidigare verksamhet, ålder och boendeför-

Föreslagen lydelse

16 §

Beloppet av dagpenning, olycksfallspension och familjepension fastställs så att

3) familjepensionens maximibelopp årligen utgör 70 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst och att pensionsbeloppet bestäms i enlighet med 24 och 24 a—24 c §§.

Begravningshjälpen utgör 17 900 mark.

23 §

Om en arbetstagare har dött till följd av ett olycksfall, betalas efter honom familjepension och begravningshjälp. Familjepensionen betalas i form av efterlevandepension och barnpension.

Gällande lydelse

hållanden samt andra därmed jämförbara omständigheter.

Änkling är berättigad till familjepension enligt samma grunder som änka, ifall hustrun till följd av mannens arbetsförmåga varit mannens huvudsakliga försörjare.

Sådan arbetstagares dödsfall vars invaliditetsklass är minst 18 anses vara en följd av olycksfallet, såvida det inte kan anses sannolikt att den av olycksfallet förorsakade skadan eller sjukdomen inte väsentligen inverkat därpå.

Av familjepensionen tillkommer make och fader- och moderlöst barn två delar samt annat barn och annan anhörig en del.

Till barn som är berättigat till pension enligt familjepensionslagen betalas i denna lag avsedd familjepension, likväl minskad med ett belopp som motsvarar barn enligt familjepensionslagen tillkommande pension i den i 27 § folkpensionslagen avsedda andra kommungruppen.

Föreslagen lydelse

Vad som stadgas i 1 mom. gäller även när en person i sjöarbetsförhållande har försvunnit eller när utredning om dödsfall i andra fall inte kan företas, men det är sannolikt att arbetstagaren har dött till följd av ett olycksfall. I 59 § stadgas om de omständigheter under vilka en person i sjöarbetsförhållande anses försvunnen. I de fall som nämns i detta moment kan familjepension beviljas för viss tid.

En sådan arbetstagares dödsfall vars invaliditetsklass är minst 18 anses vara följden av ett olycksfall, om det inte kan anses sannolikt att den av olycksfallet orsakade skadan eller sjukdomen inte väsentligen har medverkat därtill.

23 a §

En arbetstagares äkta make har rätt till efterlevandepension.

Till efterlevandepension är på ansökan, enligt vad som stadgas i 3 mom., berättigad även en sådan person med vilken arbetstagaren utan att vara gift fortgående levde i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden och med vilken arbetstagaren har eller hade haft ett gemensamt barn eller med vilken arbetstagaren har ett avtal om inbördes underhåll som fastställts av en myndighet. På motsvarande sätt föreligger rätt till pension även när ett gemensamt barn föddes efter arbetstagarens död.

En person som avses i 2 mom. är berättigad till efterlevandepension, om arbetstagaren inte var gift vid sin död. Om arbetstagaren vid sin död levde i äktenskapsliknande förhållanden enligt 2 mom. och åtskils från sin äkta make och ansökan om upplösning av äktenskapet var anhängig, har den person som avses i 2 mom. i stället för den äkta maken rätt till efterlevandepension.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

23 b §

En arbetstagares barn har rätt till barnpension om det inte har fyllt 18 år vid arbetstagarens död. Också ett sådant barn till arbetstagaren som har fyllt 18 år och som studerar på heltid eller genomgår yrkesutbildning eller som på grund av arbetsoförmåga orsakad av sjukdom, lyte eller skada vid arbetstagarens död var oförmöget att försörja sig har rätt till barnpension så länge nämnda omständighet föreligger, dock högst tills barnet fyller 25 år.

Också ett sådant barn till arbetstagarens äkta make eller till en person som avses i 23 a § 2 mom. har rätt till barnpension enligt 1 mom., om arbetstagaren svarade för barnets underhåll och maken eller den person som avses i 23 a § 2 mom. har rätt till efterlevandepension efter arbetstagaren.

Ett barn har alltid rätt till barnpension efter sin egen förälder. Barnpension betalas dock inte efter flera än två förmånsåtagare samtidigt.

23 c §

Om ett äktenskap har ingåtts efter det olycksfall i arbete som ledde till arbetstagarens död, har den äkta maken inte rätt till efterlevandepension, om det inte har fötts ett barn i äktenskapet eller om äktenskapet inte har pågått minst tre år. På motsvarande sätt har inte heller en person som avses i 23 a § 2 mom. och med vilken arbetstagaren fortgående levde i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden rätt till efterlevandepension i de fall då förhållandet har inletts efter olycksfallet i arbete, om inte ett gemensamt barn har fötts efter att det äktenskapsliknande förhållandet inleddes eller ett sådant i 23 a § 2 mom. avses förhållande har fortgått minst tre år. Är den äkta maken eller en person som avses i 23 a § 2 mom. av ovan nämnda orsaker inte berättigad till efterlevandepension, har inte heller nämnda makes eller persons barn rätt till barnpension efter arbetstagaren.

23 d §

Rätten till familjepension börjar dagen efter dagen för dödsfallet eller försvinnandet eller efter nämnda dag när de villkor som anges i 23 b § 1 mom. uppfylls.

Rätten till efterlevandepension upphör när den till efterlevandepension berättigade ingår äktenskap eller på det sätt som avses i 23 a § 2 mom.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

utan att ingå äktenskap lever fortgående i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden tillsammans med en annan person och förutsättningarna för pensionsrätt enligt nämnda lagrum uppfylls.

Rätten till barnpension upphör när de villkor för utbetalning av pension som anges i 23 b § 1 mom. upphör eller när barnet därförinnan har adopterats av någon annan än den som uppbär efterlevandepension efter arbetstagaren eller pensionstagarens make.

24 §

Ingår den som efter sin make åtnjuter familjepension nytt äktenskap, är han berättigad att vid äktenskapets ingående i ett för allt uppbära ett penningbelopp motsvarande tre års pension.

24 §

Efterlevandepensionens belopp är

1) 40 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om enda förmånstagare är den till efterlevandepension berättigade,

2) 35 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om

förmånstagare är den till efterlevandepension berättigade och ett till barnpension berättigat barn,

3) 30 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om förmånstagare är den till efterlevandepension berättigade och två till barnpension berättigade,

4) 20 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om förmånstagare är den till efterlevandepension berättigade och tre till barnpension berättigade, samt

5) 15 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om förmånstagare är den till efterlevandepension berättigade och fyra eller flera till barnpension berättigade.

När efterlevandepensionens storlek bestäms beaktas den till efterlevandepension berättigades arbetsinkomst eller pensionsinkomst på det sätt som stadgas i 24 b §.

Det sammanlagda beloppet av barnpensionerna är

1) 25 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om ett barn är berättigat till barnpension,

2) 40 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om två barn är berättigade till barnpension,

3) 50 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om tre barn är berättigade till barnpension, samt

4) 55 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, om fyra eller flera barn är berättigade till barnpension.

Det sammanlagda beloppet av barnpensioner-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

na fördelas jämnt mellan de barn som är berättigade till pension. Är föräldralösa barn berättigade till pension, läggs till det sammanlagda beloppet av barnpensionerna 15 procent av arbetstagarens årsarbetsförtjänst, dock högst så mycket att det sammanlagda beloppet av efterlevande- och barnpensionerna inte överstiger maximibeloppet av familjepensionen. Tillägget fördelas jämnt mellan de nämnda föräldralösa barnen.

Om antalet personer som är berättigade till familjepension förändras eller om det barn som är berättigat till barnpension blir föräldralöst, justeras familjepensionens belopp och fördelningen av pensionen mellan de till pension berättigade vid ingången av månaden efter förändringen och med beaktande även av vad som stadgas i 24 c § 2 mom.

Till barn som är berättigat till barnpension med stöd av familjepensionslagen (38/69) betalas barnpensionen enligt denna lag dock minskad med grundbeloppet av barnpensionen enligt familjepensionslagen. Det belopp med vilket pensionen minskas utgörs av grundbeloppet av barnpensionen enligt familjepensionslagen vid ingången av det år då rätten till pension enligt denna lag uppkommer.

24 a §

En till efterlevandepension berättigad vars rätt till pension i enlighet med 23 d § 2 mom. upphör på grund av äktenskap eller ett äktenskapssliknande förhållande enligt 23 a § 2 mom. erhåller ett engångsbelopp motsvarande tre års efterlevandepension. Som beräkningsgrund används den månatliga pension som senast utbetalats. Om den till efterlevandepension berättigade, oberoende av ett nytt äktenskap eller äktenskapsliknande förhållande, till följd av samma dödsfall är berättigad till familjepension enligt 8 § 5 mom. lagen om pension för arbetstagare, består engångsbeloppet dock endast av den del som överstiger beloppet av nämnda familjepension för tre års tid.

24 b §

När en efterlevandepension fastställs beaktas den till efterlevandepension berättigades arbetsinkomst eller pensionsinkomst genom inkomstjämkning. Vid inkomstjämkningen minskas den efterlevandepension som avses i 24 §, om den till efterlevandepension berättigades arbetsinkomst

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

eller pensionsinkomst vid arbetstagarens död översteg inkomstjämningsgrunden. Avdraget är 30 procent av skillnaden mellan arbetsinkomsten eller pensionsinkomsten och inkomstjämningsgrunden. Inkomstjämningsgrunden är det i 28 § 6 mom. avsedda minimibeloppet av årsarbetsförtjänsten vid tidpunkten för arbetstagarens död multiplicerat med 2,15.

För inkomstjämningsgrunden fastställs den till efterlevandepension berättigades arbetsinkomst eller pensionsinkomst vid tidpunkten för arbetstagarens död. Vid fastställandet av arbetsinkomsten gäller i tillämpliga delar vad som i 28 § 1—5 mom. stadgas om en arbetstagares årsarbetsförtjänst. Såsom pensionsinkomst beaktas fortlöpande pensioner som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare samt därmed jämförbara familjepensioner samt minskad avträdelsepension enligt lagen om avträdelsepension (16/74), ävensom fortlöpande olycksfallspension, livränta, familjepension och försörjningspension som utbetalas med stöd av denna lag, lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare (1026/81), lagen om olycksfall i militärtjänst (1211/90) och lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/48) samt annan lag enligt vilken ersättningen bestäms i enlighet med stadgandena i lagen om olycksfallsförsäkring, ävensom med dessa jämförbar ersättning som utbetalas med stöd av trafikförsäkringslagen (279/59). Sådan familjepension eller därmed jämförbar ersättning som den till efterlevandepension berättigade har rätt till på grund av det dödsfall för vilket ersättning nu beviljas beaktas dock inte i inkomstjämningsgrunden. Om pension eller annan motsvarande ersättning som den till efterlevandepension berättigade uppbär till följd av sin egen arbetsförmåga inte beviljats till fullt belopp, beaktas den i inkomstjämningsgrunden enligt beloppet av full förmån.

Om den till efterlevandepension berättigade uppbär i 2 mom. nämnd familjepension, försörjningspension, fortlöpande livränta eller pension enligt lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90) eller lagen om avträdelsepension, skall i inkomstjämningsgrunden med avvikelse från 1 mom. även beaktas hans arbetsinkomst eller den pensionsinkomst som han får på grund av arbetsförmåga.

Som pensionsinkomst kan på samma grunder även beaktas förmåner som betalas från främmande stater och som motsvarar ovan nämnda förmåner.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

24 c §

Efterlevandepensionen betalas inkomstjämkad räknat från ingången av den trettonde kalendermånaden efter arbetstagarens död. Om den till efterlevandepension berättigade vid arbetstagarens död hade vårdnaden om ett eller flera barn som har rätt till barnpension efter arbetstagaren, betalas efterlevandepensionen inkomstjämkad dock först från det rätten till barnpension har upphört för alla dessa barn.

Om barnpension till följd av att barnet inleder studier eller yrkesutbildning börjar betalas efter att efterlevandepensionen har beviljats till inkomstjämkat belopp, betalas efterlevandepensionen även för denna tid enligt det inkomstjämkade belopp som den till efterlevandepension berättigade senast uppbar innan studierna inleddes, men dock högst till ett sådant belopp att det sammanlagda beloppet av efterlevandepensionen och barnpensionerna inte överstiger det i 16 § 1 mom. stadgade maximibeloppet för familjepensionen.

Den av inkomstjämkningen föranledda minskningen av efterlevandepensionen görs genom att man i enlighet med grunderna i 9 § lagen om pension för arbetstagare omvandlar det belopp som skall avdras i överensstämmelse med indexnivån vid tidpunkten för olycksfallet.

25 §

Har äktenskap ingåtts efter olycksfall i arbete som sedermera lett till arbetstagarens död, är maken inte berättigad till familjepension, såvida inte barn fötts i äktenskapet eller äktenskapet varat tre år. Inte heller är barn som först efter olycksfallet kan anses såsom i 7 § avsett barn berättigat till familjepension, såvida inte i sagda paragraf avsett vårdnadsförhållande varat i tre år.

43 §

Då anmälan om olycksfall i arbete ingetts till försäkringsanstalt och den skadades eller hans anhörigas rätt till skadestånd är ostridig, men försäkringsanstalten anser skadeståndsskyldigheten ankomma på annan försäkringsanstalt, är förstnämnda försäkringsanstalt skyldig att ofördröjligen på den skadeståndsskyldiga försäkringsanstaltens vägnar till vederbörande i förskott på skadeståndet utbetala ett belopp

25 §

I begravningshjälp betalas till arbetstagarens dödsbo det belopp som nämns i 16 §, om begravningskostnaderna har betalats ur dödsboets tillgångar. I annat fall betalas begravningshjälpen till dem som ombesörjer arbetstagarens begravning, dock inte mer än vad som borde ha betalats till dödsboet.

Om begravning till följd av försvinnande inte har kunnat äga rum, betalas begravningshjälpen till dem som kan betraktas som delägare i dödsboet.

43 §

När anmälan om ett olycksfall i arbete har lämnats till en försäkringsanstalt och rätten till skadestånd är ostridig, men försäkringsanstalten anser att skadeståndsskyldigheten ankommer på en annan försäkringsanstalt, är förstnämnda försäkringsanstalt skyldig att utan dröjsmål på den skadeståndsskyldiga försäkringsanstaltens vägnar till vederbörande i förskott på skadeståndet utbetala ett belopp som

Gällande lydelse

som till storleken ungefärligen motsvarar skadeståndet. Uppnås inte enighet om vilken försäkringsanstalt som är skadeståndsskyldig, skall denna fråga underställas olycksfallsnämnden för avgörande. I olycksfallsnämndens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

(Upphävd)

46 §

Inträder väsentlig förändring i omständigheter av vilka storleken av olycksfallspension, menersättning, till dem hörande tillägg eller familjepension beror, kan skadeståndets belopp rättas.

49 §

Skall olycksfallspension, menersättning, familjepension eller ersättning för hemvårdskostnader indragas, dess utbetalning avbrytas eller dess belopp minskas av orsak som inte kunnat förutses, företages ändringen den närmast följande dag då detta är möjligt.

Föreslagen lydelse

till storleken *ungefär* motsvarar skadeståndet. *Ifall* enighet inte uppnås om vilken försäkringsanstalt som är skadeståndsskyldig, skall denna fråga underställas olycksfallsnämnden för avgörande. I olycksfallsnämndens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

45 §

Försäkringsanstalten skall inom ett år räknat från det den mottagit ansökan om skadestånd till följd av ett dödsfall eller ett försvinnande ge ett beslut om hur den till efterlevandepension berättigades arbetsinkomster eller pensionsinkomster påverkar efterlevandepensionen.

46 §

Om väsentlig förändring sker i de omständigheter som påverkar storleken av olycksfallspension, menersättning eller till dem hörande tillägg, kan skadeståndets belopp rättas.

49 §

Om olycksfallspension, menersättning eller ersättning för hemvårdskostnader skall indras, utbetalningen av den avbrytas eller dess belopp minskas av orsaker som inte kunnat förutses, görs ändringen den närmast följande dag då detta är möjligt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Denna lag tillämpas på sådana dödsfall och i 23 § 2 mom. avsedda försvinnanden som inträffat sedan lagen har trätt i kraft.

Vad som i denna lag stadgas om barn tillämpas på adoptivbarn också i sådana fall då en domstol har gett sitt samtycke till adoptionen före den 1 januari 1980. Medan adoptionen är i kraft betraktas dessa adoptivbarn dock inte som barn till sina biologiska föräldrar. Som barn enligt denna lag anses också ett barn som har ställning som erkänt barn och likaså ett barn till vilket arbetstagaren vid sin död hade förbundit sig eller var förpliktad att betala underhållsbidrag enligt lagen om barn utom äktenskap (173/22).

Det markbelopp som stadgas i 16 § 3 mom. i denna lag motsvarar det i 9 § lagen om pension för arbetstagare angivna löneindextal som fastställts för 1992.

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

Om olycksfallet har inträffat före den 1 januari 1982, anses vid tillämpningen av denna lag en sådan livräntetagares död vars invaliditetsgrad är minst nittio av hundra vara en följd av olycksfallet, om det inte kan anses sannolikt att den skada eller sjukdom som olycksfallet föranlett inte inverkat väsentligt på det.

På familjepensioner som utbetalas skall 24 § 6 mom. i denna lag tillämpas så att samordningen görs när denna lag träder i kraft och att det belopp med vilket pensionen minskas utgörs av det vid ifrågavarande tidpunkt gällande pensionsbeloppet enligt familjepensionslagen.
